

2023

ARCHEOLOGIENOTA Ecoduct N71
te Lommel (Limburg)

ADEDE Archeologisch Rapport 828

STIJN VAN LANCKER

MICHIEL LOVENIERS

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 828

Archeologienota Ecoduct N71 te Lommel (Limburg).

MICHIEL LOVENIERS

STIJN VAN LANCKER

Colofon

Uitgever	ADEDE bv
Jaar van uitgave	2023
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	David Janssens
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bvba. ADEDE bvba is niet aansprakelijk voor eventuele schade voortvloeiend uit diens adviezen.

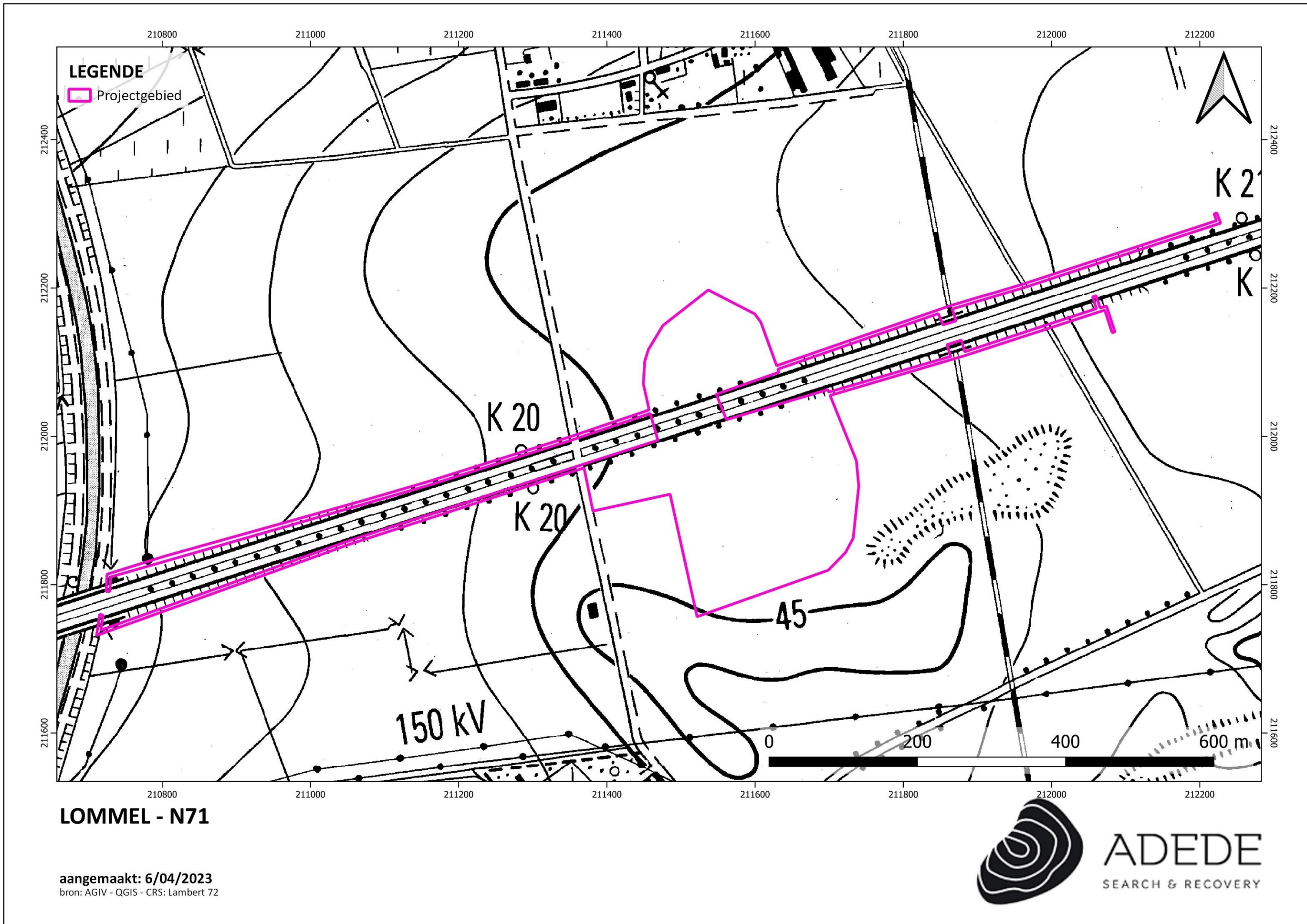
Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	- 3 -
Administratieve fiche	- 4 -
1 Bureauonderzoek	- 8 -
1.1 Archeologische voorkennis	- 8 -
1.2 Aanleiding van het onderzoek.....	- 8 -
1.3 Doel van het onderzoek	- 8 -
1.4 Huidige situatie projectgebied	- 9 -
1.5 Beschrijving geplande werken.....	- 9 -
1.6 Randvoorwaarden	- 10 -
1.7 Werkwijze	- 10 -
2 Assessmentrapport.....	- 21 -
2.1 Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied.....	- 21 -
2.2 Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied	- 23 -
2.2.1 Tertiair geologisch	- 23 -
2.2.2 Quartair geologisch	- 24 -
2.2.3 Bodem	- 25 -
2.3 Historische situering van het onderzoeksgebied	- 32 -
2.3.1 Algemene historische situering	- 32 -
2.3.2 Historisch kaartmateriaal	- 35 -
2.3.3 Luchtfoto's.....	- 40 -
2.4 Archeologische situering van het projectgebied.....	- 43 -
2.4.1 Archeologische nota's en onderzoek in de omgeving.....	- 43 -
2.4.2 CAI Indicatoren	- 46 -
3 Besluit	- 51 -
4 Bibliografie.....	- 54 -
4.1 Archeologienota's.....	- 54 -
4.2 Websites	- 54 -
4.3 Centrale Archeologische Inventaris (CAI).....	- 54 -
5 Lijst van figuren	- 56 -

Administratieve fiche

Projectcode	2023D270
Site	Ecoduct N71
Projectsigle ADEDE	LOM-N71
Ligging	N71 Kilometerpaal 20,0-20,1 3920 Lommel
Soort onderzoek	Bureauonderzoek
Aard van de vervolgwerven	Bouw van een ecoduct
Uitvoerder	ADEDE bv
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	David Janssens OE/ERK/Archeoloog/2018/00215
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bv
Bibliografische referentie	Loveniers, M., Van Lancker, S., 2023, Archeologienota Ecoduct N71 te Lommel (Limburg), ADEDE Archeologisch Rapport 828, Gent.
Grootte projectgebied	Ca. 5.818 m ²
Periode uitvoering	Mei 2023
Thermen thesaurus Onroerend Erfgoed	Archeologienota, Bureauonderzoek
Verstoorde zones	Mogelijke verstoorde zones: verharding N71

LOMMEL - N71

aangemaakt: 6/04/2023
bron: AGIV - QGIS - CRS: Lambert 72

1 Bureauonderzoek

1.1 Archeologische voorkennis

Zowel binnen als in de omgeving van het projectgebied werd voorafgaand reeds archeologisch onderzoek verricht. Deze vaststellingen worden toegelicht in het assessmentrapport.

1.2 Aanleiding van het onderzoek

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande omgevingsvergunningsaanvraag voor stedenbouwkundige handeling waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De initiatiefnemer is daarom verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.3 Doel van het onderzoek

Deze archeologische nota heeft tot doel om door middel van de bestaande archeologische, geografische, geologische, en historische bronnen de mogelijkheid tot het aantreffen van archeologisch waardevolle sites binnen het projectgebied te onderzoeken. Aan de hand van de verzamelde informatie wordt vervolgens een programma van maatregelen opgesteld met het doel de archeologische kennis te bewaren voor de volgende generaties.

Volgende onderzoeksvragen worden in deze archeologienota behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied?
- Zijn er archeologische sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend op of in de omgeving van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde het historisch landgebruik van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde de historische bebouwing van het onderzoeksgebied?
- Wat is de potentiële impact van de geplande werken op het cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed?

1.4 Huidige situatie projectgebied

Het projectgebied is een in totaal 100.928 m² groot gebied dat ca. anderhalve kilometer langsheen de N71 loopt. Een deel van het projectgebied zijn 5 meter brede stroken langsheen deze weg. Deze stroken bevinden zich in weiland of bosgebied.

De N71 zelf is een gewestweg met vier rijstroken, langs beide zijden een pechstrook en een groene middenberm.

Centraal in het projectgebied is er een brede, omvangrijke zone van ca. 87.340 m² groot, die ten noorden van de N71 in bos ligt, en ten zuiden van de N71 als weiland dient.

1.5 Beschrijving geplande werken

De geplande werken zullen voorzien in de bouw van een ecoduct op de N71 te Lommel tussen kilometerpaal 20,0 en 20,1, en van ecorasters aan weerszijden van de N71 over een afstand van ca. anderhalve kilometer.

Het ontworpen ecoduct bestaat uit een symmetrische ter plaatse gestorte betonnen integraalconstructie over de N71. De aanzet van de betonnen funderingszolen bevindt zich op een diepte van 2 à 3m. Het brugdek wordt gedragen door drie kolommenrijen waarbij de uiterste twee aansluiten bij de opgeworpen landhoofden.

De ecorasters worden langsheen de N71 aangelegd. De fijnmazige gaas wordt 20 cm diep t.o.v. het maaiveld ingegraven en daar horizontaal 30 cm omgeplooid in een daartoe vooraf gegraven sleuf, die na de plaatsing terug wordt opgevuld.

Er zullen ook reliëfwijzigingen worden aangebracht: een zone van ca. 63.000 m² zal worden opgehoogd om een geleidelijke verhoging naar het ecoduct te voorzien. Aangezien er tot ca. 8m wordt opgehoogd, kan er compactatie optreden, wat een bedreiging vormt voor het bodemarchief.

Daarnaast wordt ook gebruik gemaakt van drie werfzones. Hier zal de bodem met 20cm worden afgegraven. Het is onduidelijk of deze afgraving het bodemarchief bedreigt, aangezien de diepte van het archeologische niveau ter hoogte van het projectgebied niet gekend is.

Samengevat vormen alle geplande ingrepen mogelijks een bedreiging voor het eventueel aanwezige bodemarchief.

1.6 Randvoorwaarden

Aangezien het overgrote deel van het projectgebied verhard is kan verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem pas gebeuren nadat het terrein is vrijgemaakt. Verder archeologisch onderzoek dient dus te gebeuren in uitgesteld traject.

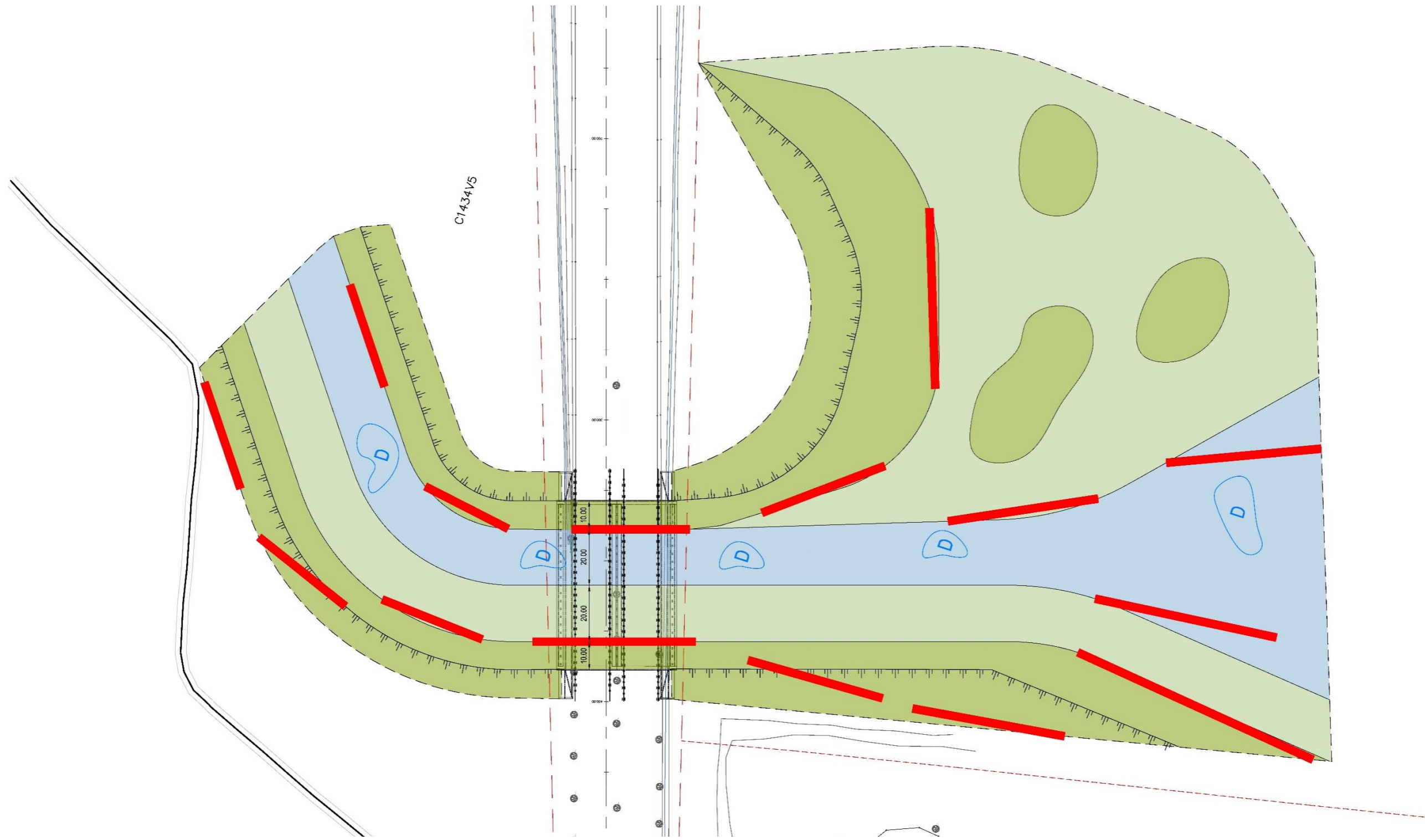
1.7 Werkwijze

Dit bureauonderzoek heeft tot doel de aanwezigheid en de bewaringstoestand van de archeologische resten binnen het projectgebied in te schatten, alsook de impact van de geplande werken op het aanwezige archeologische erfgoed. Op basis van de verworven kennis kunnen concrete aanbevelingen geformuleerd worden voor een eventuele verder prospectie-/opgravingsstrategie. De archeologische verwachting van het projectgebied wordt gebaseerd op gekende geologische, landschappelijke, archeologische, historische en geografische bronnen. Hiervoor wordt beroep gedaan op gekende literatuur, de Centraal Archeologische Inventaris, het Geoportaal van Onroerend Erfgoed en de Databank Ondergrond Vlaanderen. Dit alles wordt vervolgens samengelegd met topografische kaarten, recente luchtfoto's, kadasterkaarten en plannen van de gekende/geplande toestand.

Overzicht geconsulteerde kaarten:

- Onderzoeksgebied:
  - Inplantingsplan huidige toestand
  - Inplantingsplan geplande toestand
  - Doorsnede bestaande toestand
  - Doorsnede nieuwe toestand
- Geografische/geo (morfo)logische en bodemkundige situering:
  - Topografische kaart
  - Orthofoto
  - Kadasterkaart
  - Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II
  - Tertiair geologische kaart
  - Quartair geologische kaart
  - Bodemtypekaart

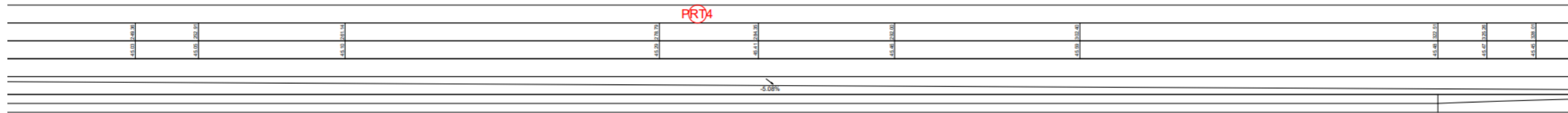
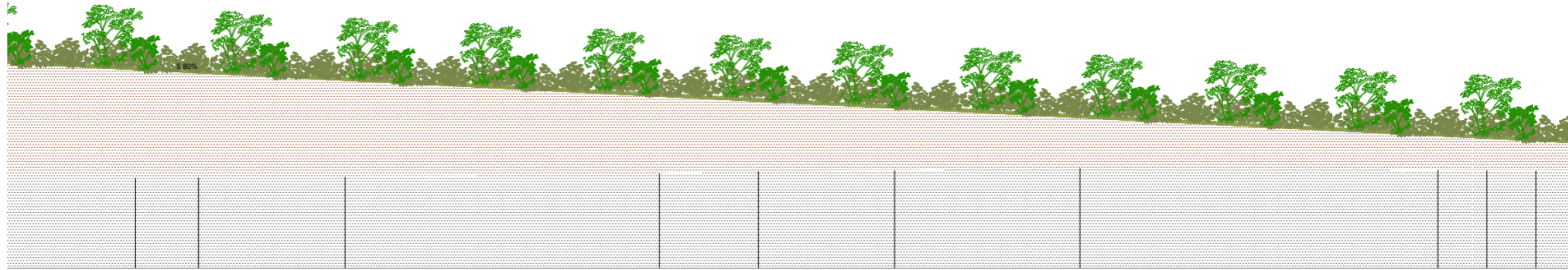
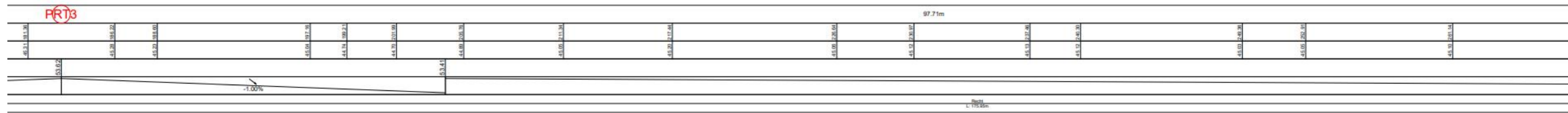
- Potentiële bodemerosiekaart
- Erosiegevoeligheidskaart
- Bodemgebruiksbestand
- Gewestplan
- Historische situering:
  - Atlas der Buurtwegen, 1840
  - Kaart van Vandermaelen, 1846-1854
  - Topografische kaart, 1872
  - Topografische kaart, 1935
  - Luchtfoto's
- Archeologische situering:
  - Geoportaal Centraal Archeologische Inventaris
  - Inventaris Onroerend Erfgoed

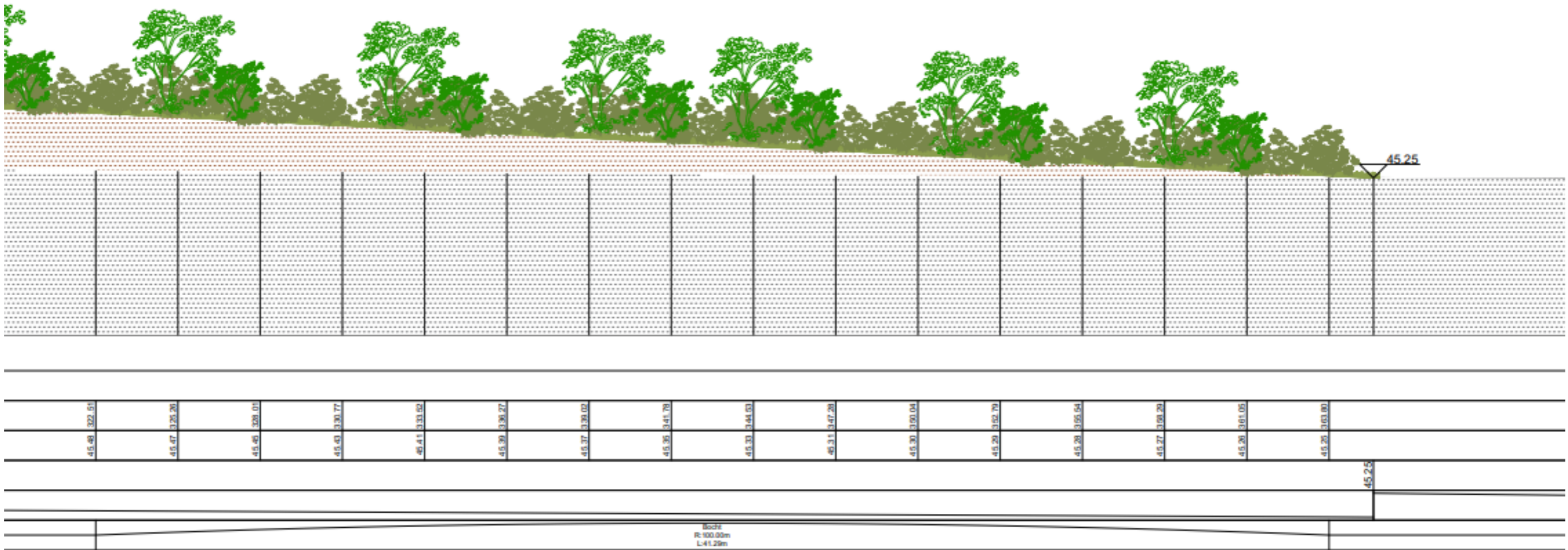

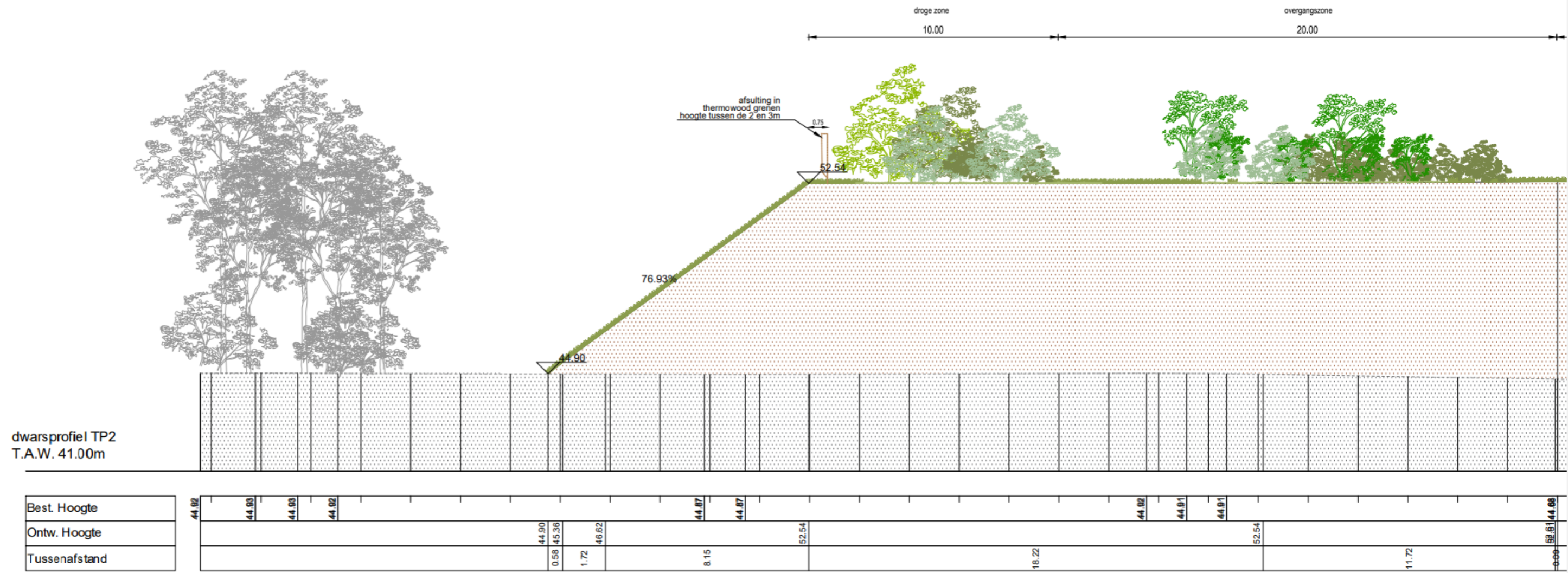

Sted Lommel

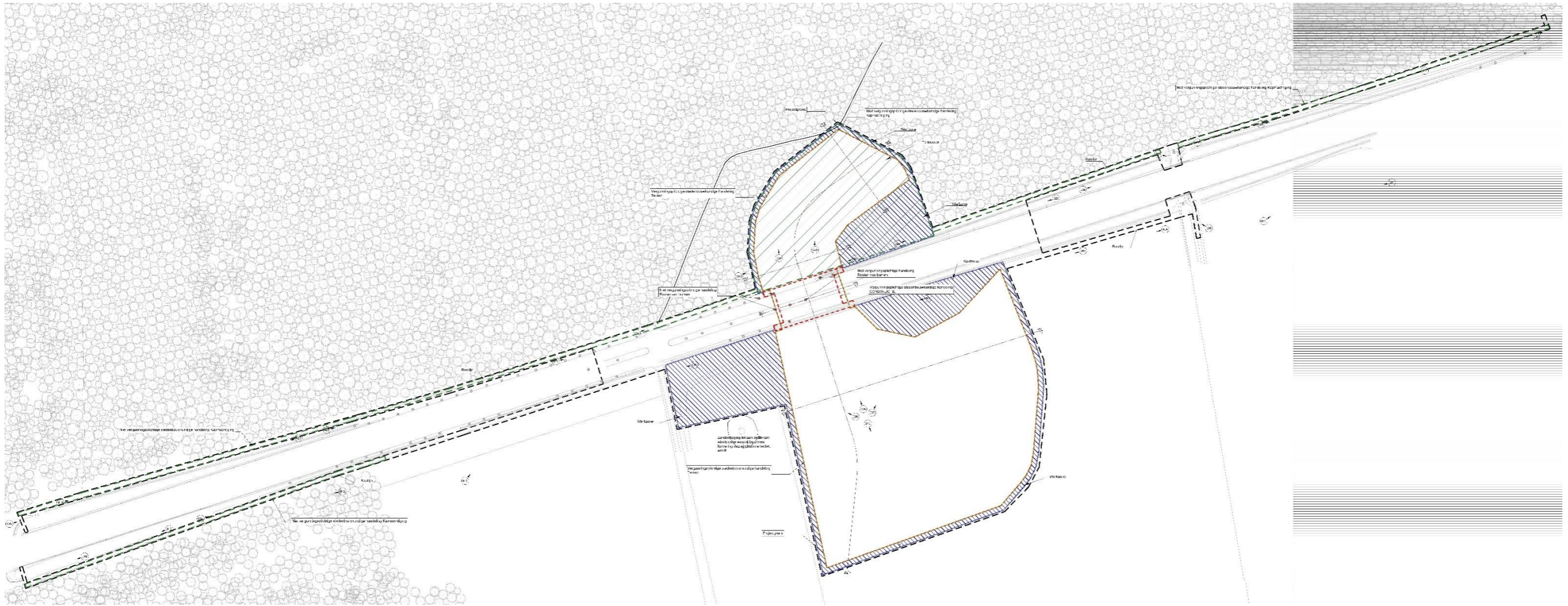

Werfzones (blauw):

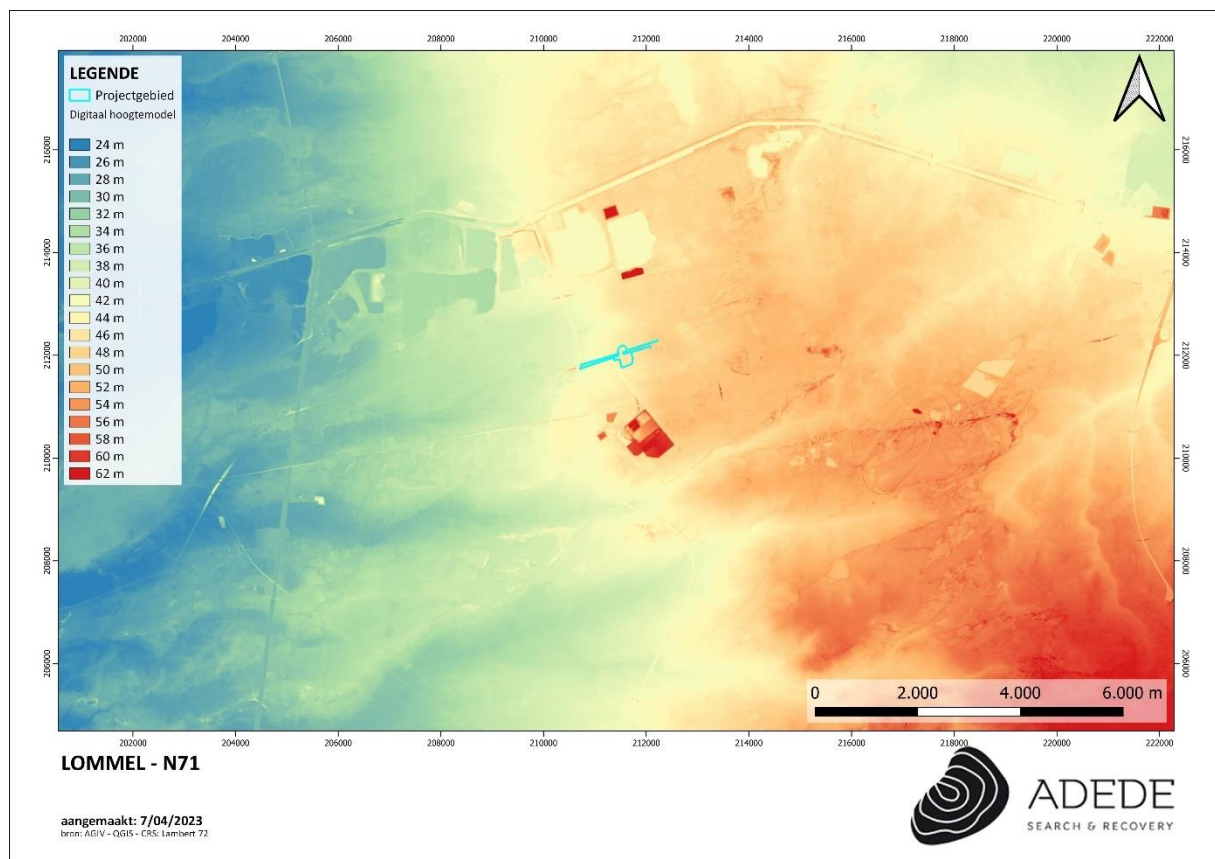

2 Assessmentrapport

2.1 Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied

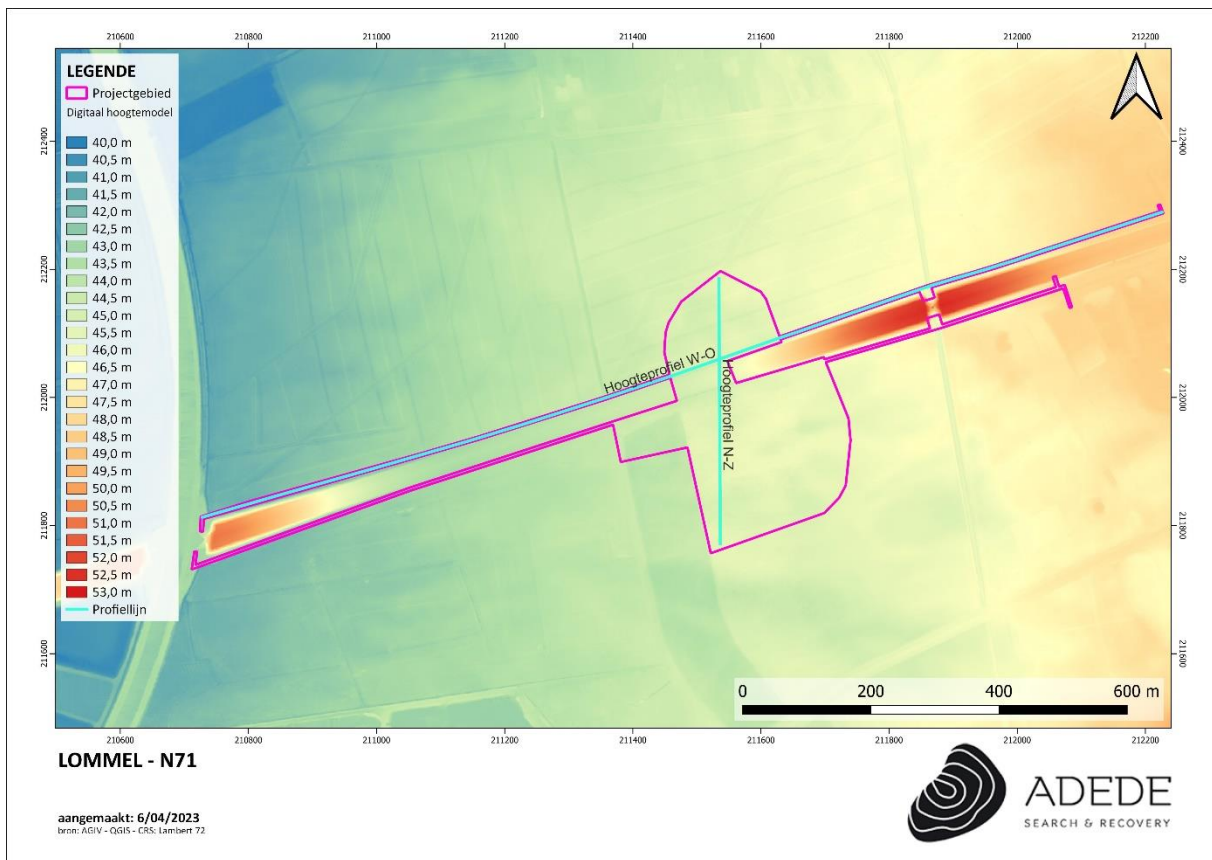
Het plangebied is te situeren in de Limburgse stad Lommel, op de noordelijke grens van de industriële site van het Kristalpark. Dit park situeert zich in het zuidwesten van de gemeente en grenst in het westen aan het Kanaal naar Beverlo, dat tevens de grens vormt met de Antwerpse gemeenten Balen en Mol. Het plangebied zelf ligt langsheen de N71 die de noordelijke grens van het industriepark vormt.

Het projectgebied bevindt zich aan de westelijke kant van een noordelijke uitloper van het kempisch plateau. Vanop deze uitloper zijn er verschillende beken die in westelijke richting lopen en uitmonden in rivieren zoals de Kleine Nete en Grote Nete.

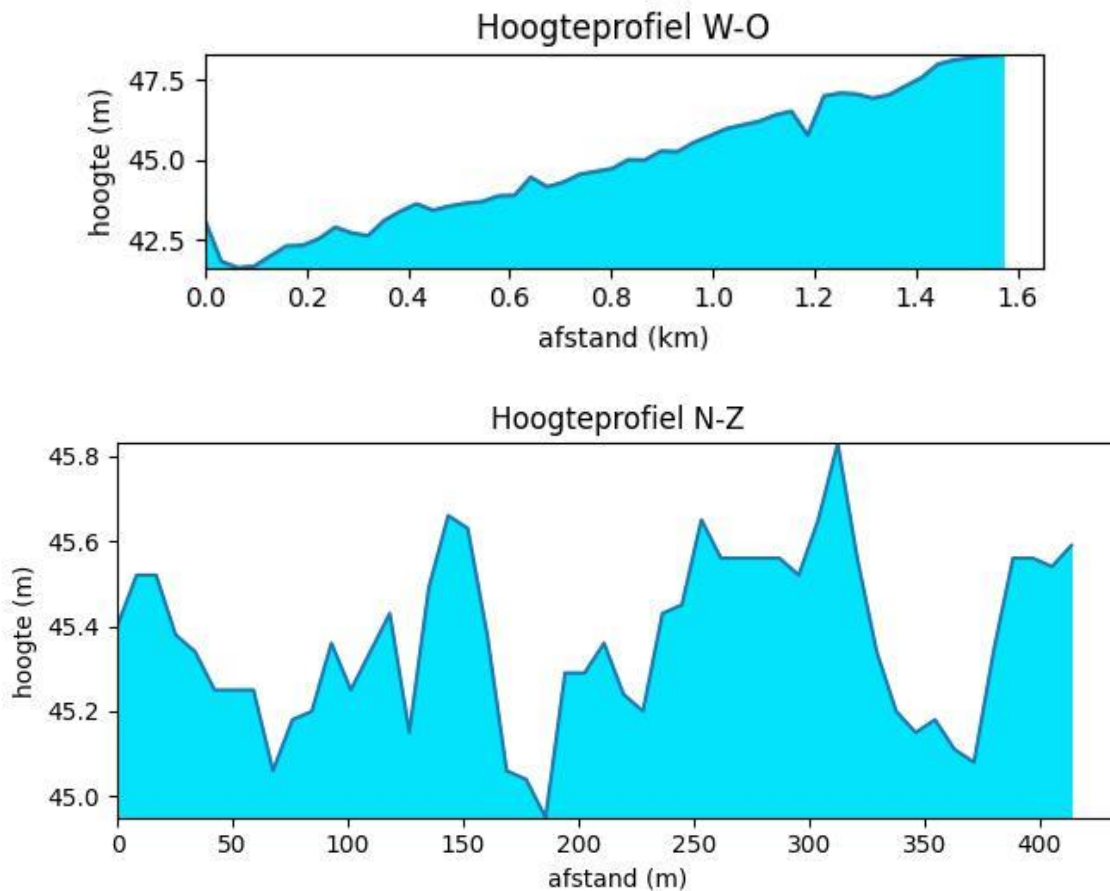

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHM VII, digitaal terreinmodel 1m.

Het projectgebied zelf bevindt zich tussen ca. 42m en 48m TAW. Hierbij neemt de hoogte gestaag toe in oostelijke richting.

Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DTHM VII, digitaal terreinmodel 1m (detail).

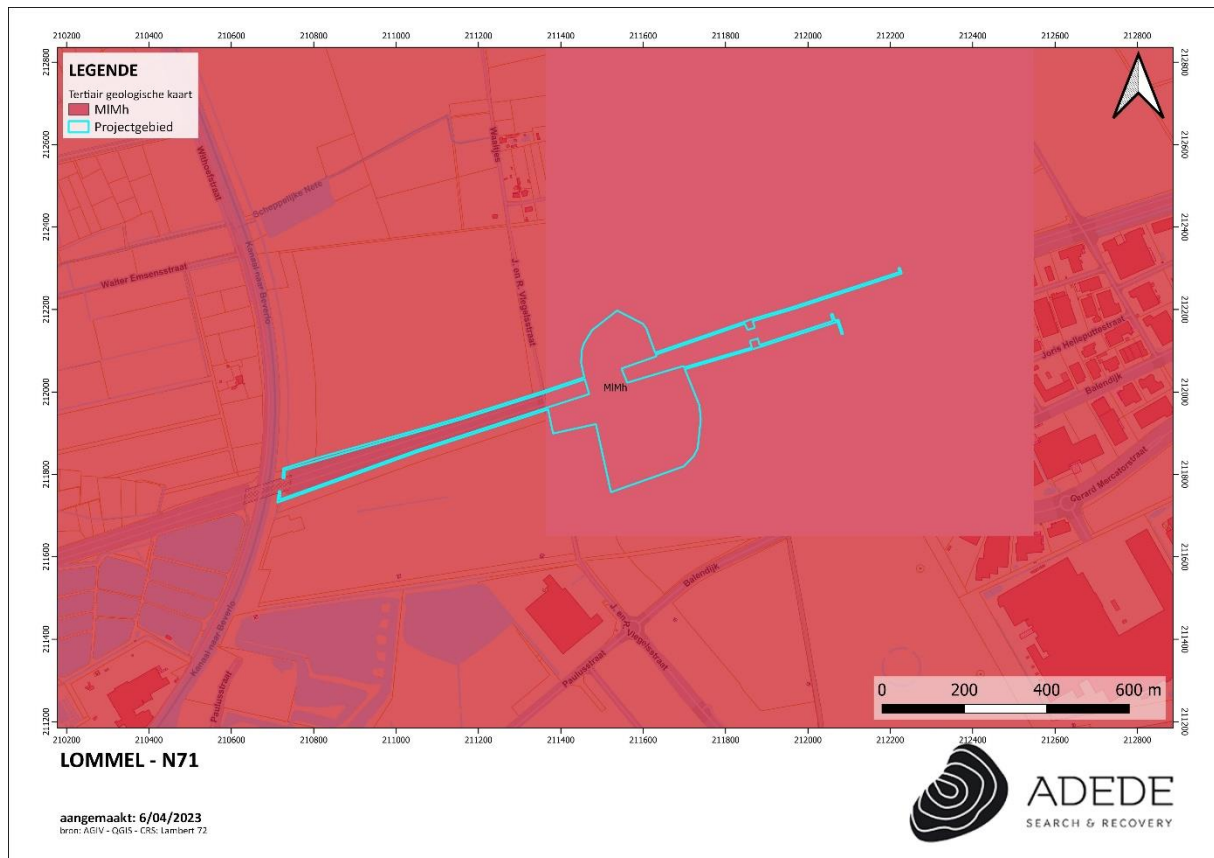

Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.

2.2 Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied

2.2.1 Tertiair geologisch

De Tertiair geologische kaart (1:50.000) geeft de lithologie van de afzettingen onder de Quartaire afzettingen weer. Op deze kaart maakt het projectgebied deel uit van de Formatie van Mol, Lid van Maatheide. De formatie bestaat uit door rivieren en in lagunes afgezet zand uit het late Pliocene en vroege Pleistoceen. Ze heeft een dikte van maximaal 70 meter en bestaat grotendeels uit grof tot middelfijn wit gekleurd kwartzand. Dit zand wordt soms afgewisseld met laagjes bruinkool en soms lenzen van micahoudende klei. Het lid van Maatheide bestaat uit wit half grof kwartzand, zeer goed gesorteerd, zeer dikwijls door humusinfiltratie zwart-bruin verkleurd. Het komt voor ten oosten van de Breuk van Rauw en is tot 40m dik.

Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.

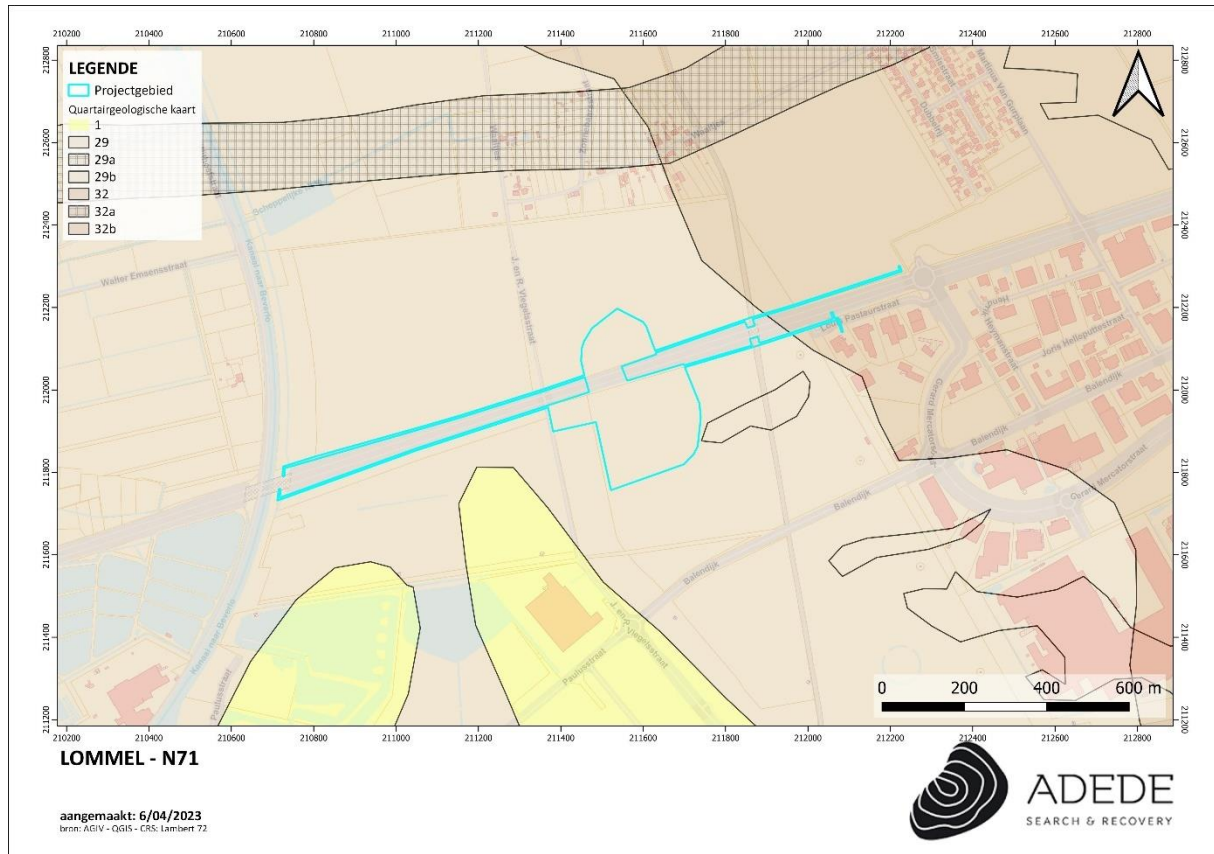
2.2.2 Quartair geologisch

Op de Quartair geologische kaart staat het grootste deel van het projectgebied gekarteerd als type 29. Dit type bevat geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie (29) en bestaat van boven naar onder uit volgende lagen:

- ELPw-MPs: Eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en/of het Saaliaan.
- HQ: hellingsafzettingen van het Quartair
- F(HRM)LP-MP: Fluviale afzettingen die bestaan uit herwerkte Maas- en Rijnsedimenten van het Laat-Pleistoceen en het Midden-Pleistoceen.

Het oostelijke deel van het projectgebied bevindt zich op deze kaart ter hoogte van type 32. Dit type bevat Geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie (32) en bestaat van boven naar onder uit volgende lagen:

- ELPw-MPs: Eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en/of het Saaliaan.
- F(HRM)LP-MP: Fluviale afzettingen die bestaan uit herwerkte Maas- en Rijnsedimenten van het Laat-Pleistoceen en het Midden-Pleistoceen.

Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.

2.2.3 Bodem

In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de bodemtypekaart, potentiële bodemerosiekaart, erosiegevoeligheidskaart en het bodemgebruiksbestand besproken.

2.2.3.1 Bodemtypekaart

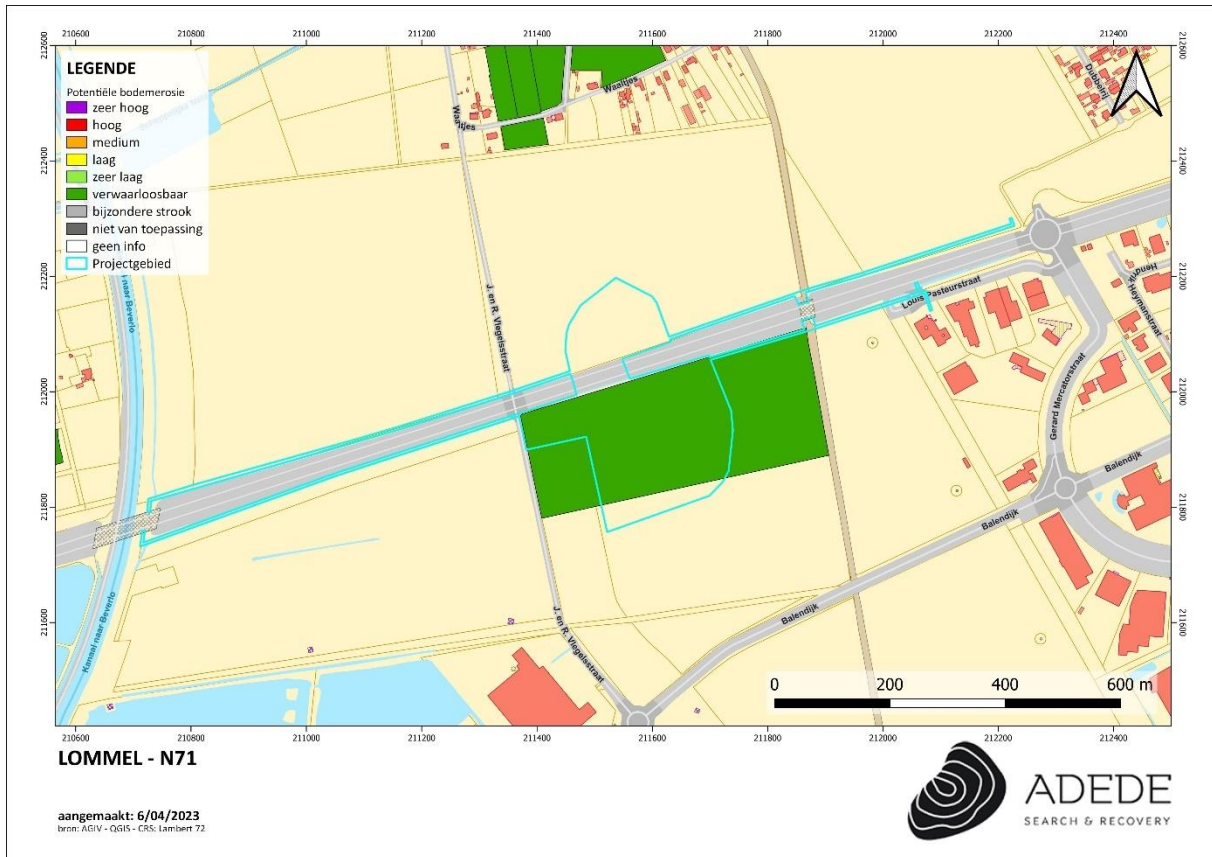
Op de bodemtype kaart staan verschillende delen van het projectgebied gekarteerd bij vier verschillende bodemtypes:

- T-Zcg: betreft een matig droge zandbodem met duidelijke ijzer en/of humus B horizont. Deze drie Podzoleenheden (Zcf, ZcF, Zcg) hebben een grijze bovengrond van wisselende diepte. De fase (...1) is meestal onder bos, heide of braakland. De beste akkerlandgronden hebben een dikke humeuze bovengrond (...3). Vele profielen vertonen een verkitting van de onderste B horizont, vooral bij de ontwikkeling (...g). De textureel contrasterende substraten vertegenwoordigen de onder Pleistocene afzettingen (klei van de Kempen, grint en zand van Mol), of formaties behorend tot het Diestiaan. Roestverschijnselen beginnen tussen 60 en 90 cm. De waterhuishouding is goed in de winter, maar de gronden zijn droogtegevoelig in de zomer. De voornaamste vorm van bodemgebruik is naaldhout, sommige delen liggen onder heide. Een kleiner gedeelte wordt gebruikt als landbouwgrond met lage opbrengsten. Naaldhout lijkt de beste uitbatingsvorm.
- Zdg: betreft een matig natte zandbodem met duidelijke ijzer en/of humus B horizont. De Zdf, ZdF en Zdg podzolprofielen hebben de bovengrond gemeen. In zijn verscheidenheid onder bos is de humeuze bovengrond dun en heterogeen zonder Ap; onder landbouuitbating is de bouwvoor gemiddeld 20-40 cm dik, maar er komen ook meer humeuze profielen voor. In alle gevallen beginnen roestverschijnselen tussen 40 en 60 cm. In de glauconiethoudende varianten zijn de roestverschijnselen minder duidelijk; ze vormen bruinachtige diffuse vlekken op de olijfgroenachtige basiskleur. Bij Zdf is de Podzol B niet verkit, bruin en rijkt tot 40-50 cm diepte. Bij Zdg is de Podzol B duidelijk ontwikkeld met donkergrijze tot zwarte humusaanrijking en daaronder veelal een bruinere aanrijking. De bodems hebben een gunstige waterhuishouding in de zomer, maar zijn iets te nat in de winter. Als een goed humeus dek aanwezig is, zijn het goede zandgronden, geschikt voor aardappelen, maïs en raaigras; ook geschikt voor weide.
- Zeg: Dit is een Natte zandbodem met duidelijke ijzer en/of humus B horizont. De humeuze bovengrond van deze beide series grondwater Podzolen (Zef, Zeg) wisselt van dun (< 20 cm) tot dik (> 40 cm). De kleur is veelal grijs, een bruine bovengrond wijst op recente overstuiving. Roestverschijnselen beginnen in de beneden bouwlaag en de reductiehorizont tussen 100 en 120 cm. Een variërend substraat kan voorkomen in deze natte depressiegronden. De gronden zijn waterverzadigd in de winter. Zef en Zeg worden in de Kempen beschouwd als goede weidegronden; ze moeten rationeel gedraineerd worden voor akker- en tuinbouw. De dikte van het humeuze dek bepaalt het opbrengstvermogen. Maïs en andere zomergranen, alsook raaigras, geven goede opbrengsten. Wintergranen leveren moeilijkheden op bij de overwintering ten gevolge van de hoge grondwaterstand.

2.2.3.2 Potentiële bodemerosie

Een groot deel van het projectgebied is op de potentiële bodemerosiekaart gekarteerd als 'verwaarloosbaar'.

Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.

2.2.3.3 Erosiegevoeligheid

Op de erosiegevoeligheidskaart bevindt het projectgebied zich in "zeer weinig" erosiegevoelig gebied.

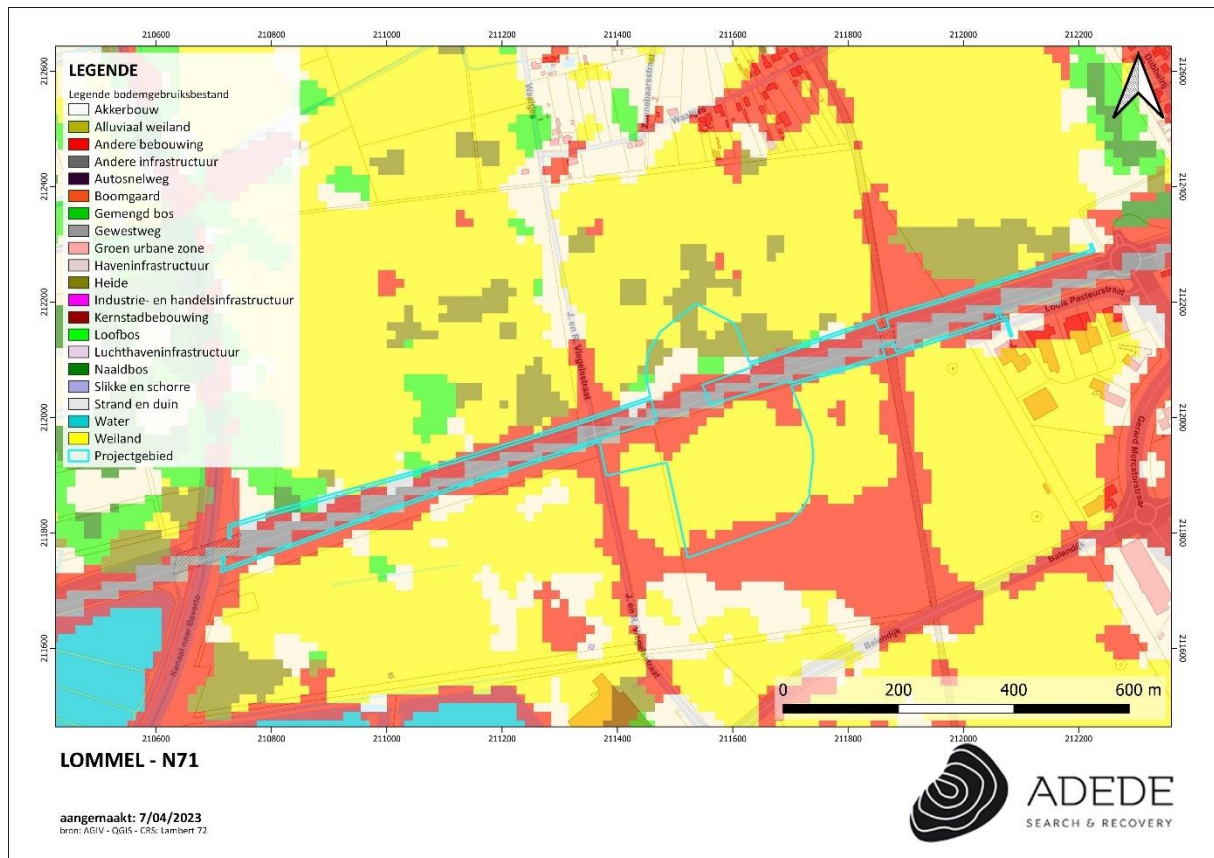
Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.

2.2.3.4 Landgebruik

Om het landgebruik ter hoogte van het onderzoeksgebied na te gaan werd gebruik gemaakt van het bodemgebruiksbestand, opname 2001. Hierop valt te zien dat het onderzoeksgebied als volgt gekarteerd staat:

- Gewestweg (Grijs): Dit betreft wegen die bij wet gecatalogeerd zijn als gewestweg.
- Weiland (geel): Dit betreft een bodem bedekt met gras, die niet gelegen is in het overstromingsgebied van een rivier.
- Andere bebouwing (rood): Het betreft een gebied waarbij het grootste deel bedekt wordt door structuren. Dit kan gaan over gebouwen, wegen en artificiële oppervlakten met groene oppervlakten en open bodem (tussen 30% en 80% is verhard).
- Alluviaal weiland (kaki-groen): betreft een bodem die bedekt is met voornamelijk gras en die gelegen is in het overstromingsgebied van een rivier.

- Loofbos (lichtgroen): Vegetatieformatie die voornamelijk uit loofbomen bestaat.

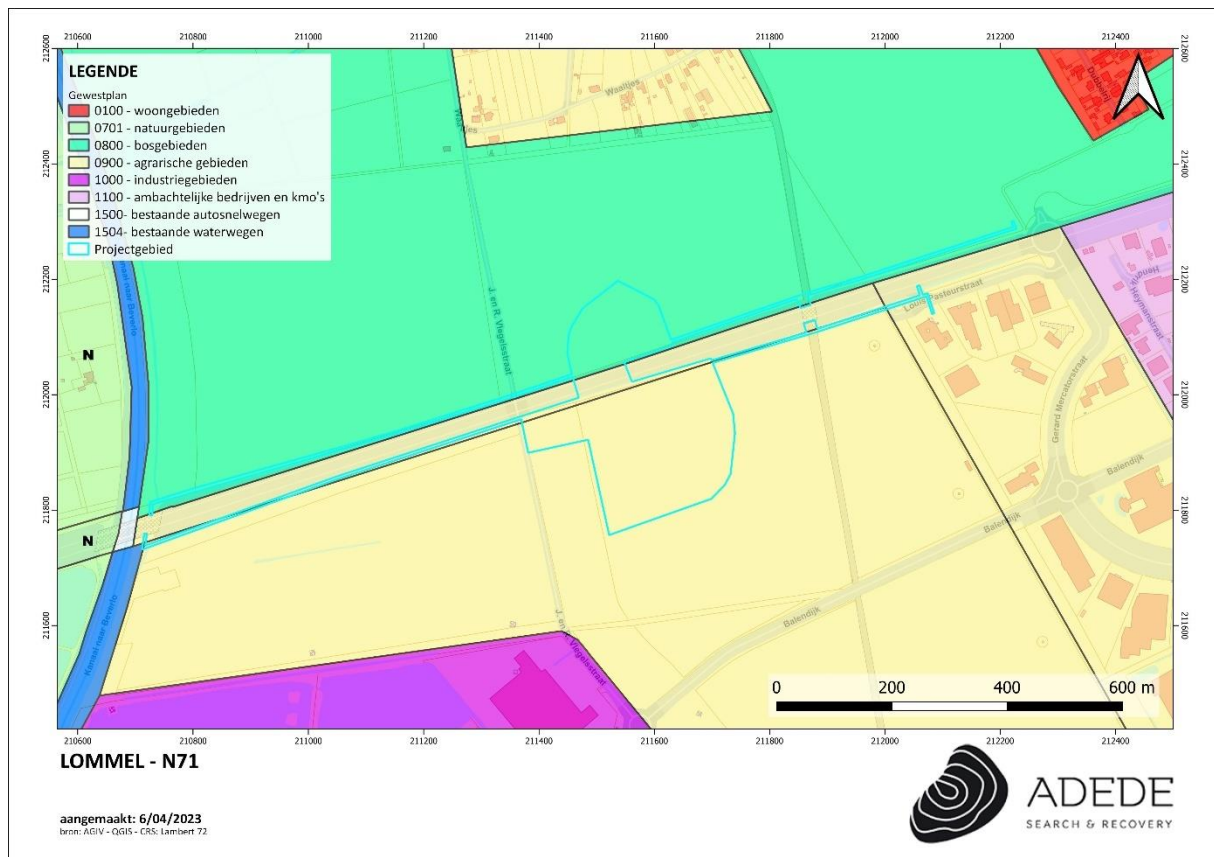
Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodembebruiksbestand.

2.2.3.5 Gewestplan

Op het gewestplan staat het projectgebied gekarteerd binnen volgende zones:

- Bosgebied (appelblauwzeegroen): De bosgebieden zijn de beboste of de te bebossen gebieden, bestemd voor het bosbedrijf. Daarin zijn gebouwen toegelaten, noodzakelijk voor de exploitatie van en het toezicht op de bossen, evenals jagers- en vissershutten, op voorwaarde dat deze niet kunnen gebruikt worden als woonverblijf, al ware het maar tijdelijk. De overschakeling naar agrarisch gebied is toegestaan overeenkomstig de bepalingen van artikel 35 van het Veldwetboek, betreffende de afbakening van de landbouw- en bosgebieden.
- Agrarische gebieden (zacht geel). De agrarische gebieden zijn bestemd voor de landbouw in de ruime zin. Behoudens bijzondere bepalingen mogen de agrarische gebieden enkel

bevatten de voor het bedrijf noodzakelijke gebouwen, de woning van de exploitanten, benevens verblijfsgelegenheid voor zover deze een integrerend deel van een leefbaar bedrijf uitmaakt, en eveneens para-agrarische bedrijven. Gebouwen bestemd voor niet aan de grond gebonden agrarische bedrijven met industrieel karakter of voor intensieve veeveelt, mogen slechts opgericht worden op ten minste 300 m van een woongebied of op ten minste 100 m van een woonuitbreidingsgebied, tenzij het een woongebied met landelijk karakter betreft. De afstand van 300 en 100 m geldt evenwel niet in geval van uitbreiding van bestaande bedrijven.

Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.

2.3 Historische situering van het onderzoeksgebied

2.3.1 Algemene historische situering

Deze algemene historische situering is voornamelijk gebaseerd op de inventaris van onroerend erfgoed voor het geografisch thema Lommel.¹

De oudste benaming dateert van 990, jaar waarin graaf Ansfried zijn domein in Lommel, in de oorkonde omschreven als *villam suam de Loemele*, aan de kapittelkerk van Hilvarenbeek schenkt. Het tweede deel: lo, dat tot le evolueerde, zou wijzen op bos op hoge zandgrond. Het eerste kan als een waternaam worden beschouwd. Loem, lum is in verband te brengen met het Oudengelse lum(m): ven, moeras. De volledige dorpsnaam betekent dan: een hoger gelegen loof- of kreupelbos bij een moeras of ven.

In Lommel zijn kampementen van rendierjagers uit de oude-steen tijd (10.000 - 8.000 voor Christus) teruggevonden en wel op Blokwaters, Vosvijvers en Nieuwe Koop. De vindplaatsen uit de midden-steen tijd (8.000 - 4.000 voor Christus) zijn talrijker vertegenwoordigd, onder meer Riebosserheide, Blokwaters, Siberië, Vosvijvers en Gelderhorsten. Wat de nieuwe-steen tijd (4.000 - 2.200 voor Christus) aangaat, kan men op basis van de talrijke losse vondsten en van de vindplaatsen Blekerheide en Siberië concluderen dat de omschakeling van een levenswijze als jager-verzamelaar naar een agrarische samenleving geleidelijk tot stand kwam. Nederzettingen uit de bronstijd zijn in Lommel niet ontdekt. Wat de ijzertijd betreft, zijn twee grafvelden, Lommel-Kattenbos en Lommel-Blekerheide, en één nederzetting, Lommel-Hoeverheide, gevonden. De eerstvolgende archeologische getuigenis is de vondst in Lutlommel in 1938 van een Merovingisch grafveld nabij de plaats "Bij den Driehoek", dat te dateren valt tussen eind 6de en eind 7de eeuw. Vele van de genoemde opgegraven overblijfselen bevinden zich in het Taxandriamuseum van Turnhout en in Museum Kempenland in Lommel. De antieke weg Maastricht-Lommel-Hapert doorkruiste de gemeente.

Lommel, dat geen heerlijkheid was, behoorde circa het jaar 1000 tot het grensgebied van het Markgraafschap Antwerpen. Vermoedelijk werd Lommel in de 12de eeuw een "hertogsdorp" zonder plaatselijke heer, maar direct afhankelijk van de hertogen van Brabant. In 1648, met het Verdrag van Munster, kwam Lommel met Noord-Brabant onder het bestuur van de Noordelijke Nederlanden. Lommel werd een Staats dorp, behoorde tot één der vier kwartieren van de Meierij van 's-Hertogenbosch, namelijk het kwartier Kempenland. De "vrijheid" Lommel kreeg in 1322 van hertog Jan III van Brabant de toelating om vestingwerken aan te leggen en voorrecht van versterkte stad te genieten. Er werden wallen opgeworpen, muren opgetrokken en drie monumentale poorten gebouwd. In de 14de - 15de eeuw kreeg Lommel bepaalde vrijheidsrechten, vooral met betrekking

---

¹ <https://id.erfgoed.net/themas/13307>

tot belastingen, militaire verplichtingen, rechtspraak enzovoort. Ook bij privilege van de aartshertogen Albrecht en Isabella werd Lommel met vesten versterkt.

Het dorp werd als grensgebied herhaaldelijk platgebrand, onder meer in 1288 door Walraven, heer van Valkenburg, in 1486 door vrijbuiters van het garnizoen van Arenberg uit Hasselt, in 1506 door Karel van Egmond, hertog van Gelre, in 1519 en 1525 door Gelderse troepen, in 1586 door een protestants garnizoen soldaten uit Geertruidenberg, in 1688 door de Fransen. Om het bezit van heidegronden rezen meermaals grote betwistingen met naburige gemeenten, met Overpelt (1469, 1535, 1547, 1680 tot 1833), Eksel (1555, 1615, 1686), Luyksgestel (1614, 1689, 1843), Bergeyk (1331, 1614, 1736, 1764, 1770, 1843), Balen (van 1387 tot in de 19de eeuw), Mol (1827-28), Westerhoven, Borkel en Schaft (1616 - 18de eeuw). De zogenaamde Witte Kei, die nu nog ter hoogte van de Bankei in Balen staat, vormde de grens tussen Lommel, Balen en Mol. Vooral in de jaren 1506-43, 1576-1636, 1672-78, 1688-97 (Negenjarige Oorlog), 1702-07 en 1795 had Lommel veel te verduren van militaire opeisingen en inkwartieringen. In 1575 en volgende jaren woedde in Lommel een pestepidemie, kort daarop maakte een buikloop-ziekte, die ook heerste in 1746.

Op de heide tussen Lommel en Postel zou in 1600, de vermaarde veldslag plaats hebben tussen de Staatse ritmeester Breauté en Gerard Abrahams in Spaanse dienst, zogenaamd Lekkerbeetje. In 1794 leed Lommel onder Franse militaire plundertochten. Op 11 januari 1799 werd het dorp, waar onder meer vele smokkelaars, brigands en vaandelvluchtigen een onderkomen hadden gevonden, door Fransen omsingeld, hetgeen resulteerde in doden, gevangenen en buitgemaakte wapens. Het ancien régime eindigde hier pas op 12 november 1807 (ruiltraktat van Fontainebleau), wanneer Lommel in ruil voor het deels aan de Noordelijke Nederlanden afgestane Luyksgestel bij de zuidelijke departementen werd gevoegd. Deze ruil strookte met de Franse plannen voor de aanleg van een Schelde - Maas - Rijnverbinding, het "Grand Canal du Nord". Het zuidelijk deel van Luyksgestel werd bij Lommel gevoegd om de grens tussen Frankrijk en Holland op 1 kilometer van het tracé van het te graven Noorderkanaal te trekken. Vanaf 1808 maakte het dorp deel uit van het departement van de Nedermaas. In 1810 werden de werken aan het Grand Canal du Nord stilgelegd. Door de gewijzigde politieke situatie - Holland werd dat jaar door Frankrijk ingelijfd - werd de aanleg van het kanaal overbodig. In Lommel waren er in de maanden mei en augustus tot oktober 1814 heel wat huisvestingskosten gemaakt voor Hollandse en Hannoveraanse troepen, evenals voor uit Rusland terugkerende Franse gevangenen. In 1814, na het vertrek van de Fransen, maakte Lommel deel uit van het Goevernement van de Nederrijn en werd de gemeente bij het Goevernement-Generaal van België gevoegd. Op 24 januari 1815 (Soeverein Besluit van koning Willem I) werd Lommel, met zijn oude grenzen van voor het Verdrag van Fontainebleau, herenigd met de Verenigde Nederlanden en bij de provincie Noord-Brabant, arrondissement en kanton Eindhoven gevoegd. Het zuidelijk deel van Luyksgestel, dat sinds 1807 bij Lommel hoorde, kwam weerom bij het noordelijk gedeelte. Op 19

november 1817 ging Lommel vanwege een Koninklijk Besluit over naar de provincie Limburg. Bij Koninklijk Besluit van 24 mei 1818 werd bepaald dat het dorp enkel voor wat het administratieve aanging aan de provincie Limburg was toegevoegd, maar dat het gerechtelijk tot het arrondissement Eindhoven bleef behoren. Hieraan werd een einde gemaakt bij Koninklijk Besluit van 24 april 1824, waardoor Lommel met ingang van 1 juli 1824 voor gerechtelijke zaken overging van het kanton Eindhoven naar het kanton Peer en het arrondissement Hasselt.

In de Hollandse tijd was het heel wat rustiger op het vlak van inkwartieringen, maar in de jaren 1830-31 werden langsheen de grens met Holland Belgische troepen gestationeerd. De onafhankelijkheidsstrijd resulteerde in zware opeisingen en inkwartieringen. Op 3 augustus 1831 staken 2.600 Hollandse militairen de grens over bij Lommel-Barrier en namen daar zeven Belgische douaniers gevangen. In dezelfde maand plunderden en vernielden Hollandse soldaten een aantal Lommelse panden. Het dorp maakt sedert 1839 (Tractaat van Londen) definitief deel uit van Belgisch Limburg. Het zou nochtans duren tot 1843, vooraleer de begrenzing van het Belgische Lommel en Nederland definitief werd vastgelegd. Hierbij had een grondruil plaats tussen de gemeenten Lommel en Bergeyk. Op die manier gingen 263 hectare over van Bergeyk naar Lommel en ongeveer 243 Lommelse ha naar Holland. De oprichting van het militaire kamp van Beverlo door Leopold I in 1835 bevorderde de groei van Kerkhoven.

In 1852 richtte het Belgische leger een 500 kilogram zware gietijzeren paal op op een kunstmatige heuvel gelegen aan de gemeentegrens tussen Lommel en Eksel, de zogenaamde Rode Born. Deze plaats bood de mogelijkheid van meetkundige waarnemingen uit te voeren om nauwkeurige stafkaarten te kunnen realiseren. In 1886 werd de Rode Born gebruikt door de sterrenkundige geleerde Houzeau om er plaatsbepalingen te verrichten bij middel van waarneming naar de hemellichamen. Sinds 1887 was er permanent een rijkswachbrigade in Lommel gevestigd.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog kwamen de eerste Duitse soldaten op 18 augustus 1914 in Lommel aan. Er waren geen gevechten. In april 1915 begonnen de Duitsers met de aanleg van een elektrische draadversperring om de grens met Nederland over heel de lengte af te grendelen.

In 1940 liet de Belgische majoor Lempereur alle bruggen van het Kempisch Kanaal springen. Na het opruimen van het puin van brug 9 te Lommel-Barrier werd een houten noodbrug aangelegd, waarvan de verovering in de bevrijding van Lommel een cruciale rol speelde. Brug 9 vormde de aanzet tot Operation Market Garden, namelijk het doorstoten van de geallieerde troepen tot Nijmegen. Bij het opblazen door de Duitsers van alle bruggen over het Kempisch Kanaal op 8 september 1944, spaarden ze twee bruggen op Lommels grondgebied, meer bepaald brug 9 omwille van bevoorrading van hun troepen en brug 12 op de weg Lommel-Luyksgestel als vluchtweg. Na de verovering door de Engelsen van brug 9 legden deze naast de houten noodbrug een baileybrug aan, waarover op 17 september de tanks voor Operation Market Garden over het Kempisch Kanaal trokken.

De stad Lommel is de laatste decennia uitgegroeid tot een semi-stedelijke kern met een belangrijke industriële tewerkstelling (in 1981 54 % van de beroepsactiviteit), vooral geconcentreerd in enkele grote bedrijven, die hier na 1960 ontstonden: electrotechniek met Philips vanaf 1962, het in 1966 opgestarte bedrijf EMGO (Europese Maatschappij voor fabricage en verkoop van glazen onderdelen), metaalconstructie, de in 1965 geopende testbaan van Ford, papierverwerking met ELEP, Eerste Lommelse Enveloppen- en Papierwarenfabriek, de in 1968 opgestarte Kempische Kalkzandsteenfabriek enzovoort. In 1989 besloot men de gemeentelijke industriezone aan de Balendijk uit te breiden, hetgeen thans nog steeds gebeurt. Andere industriezones zijn de Maatheide, van nationaal belang, en Kerkhoven, een zone voor middelgrote bedrijven. Buiten Stevensvennen met Sibelco, is er thans nog zandwinning ten oosten en westen van Lommel-Kolonie door het Zandbedrijf Velbo NV, en ten zuiden van de Ringlaan door de Kempische Zandgroeven, een N.V. opgericht in 1927. Heden pendelen vele inwoners onder meer naar het industriegebied van Eindhoven.

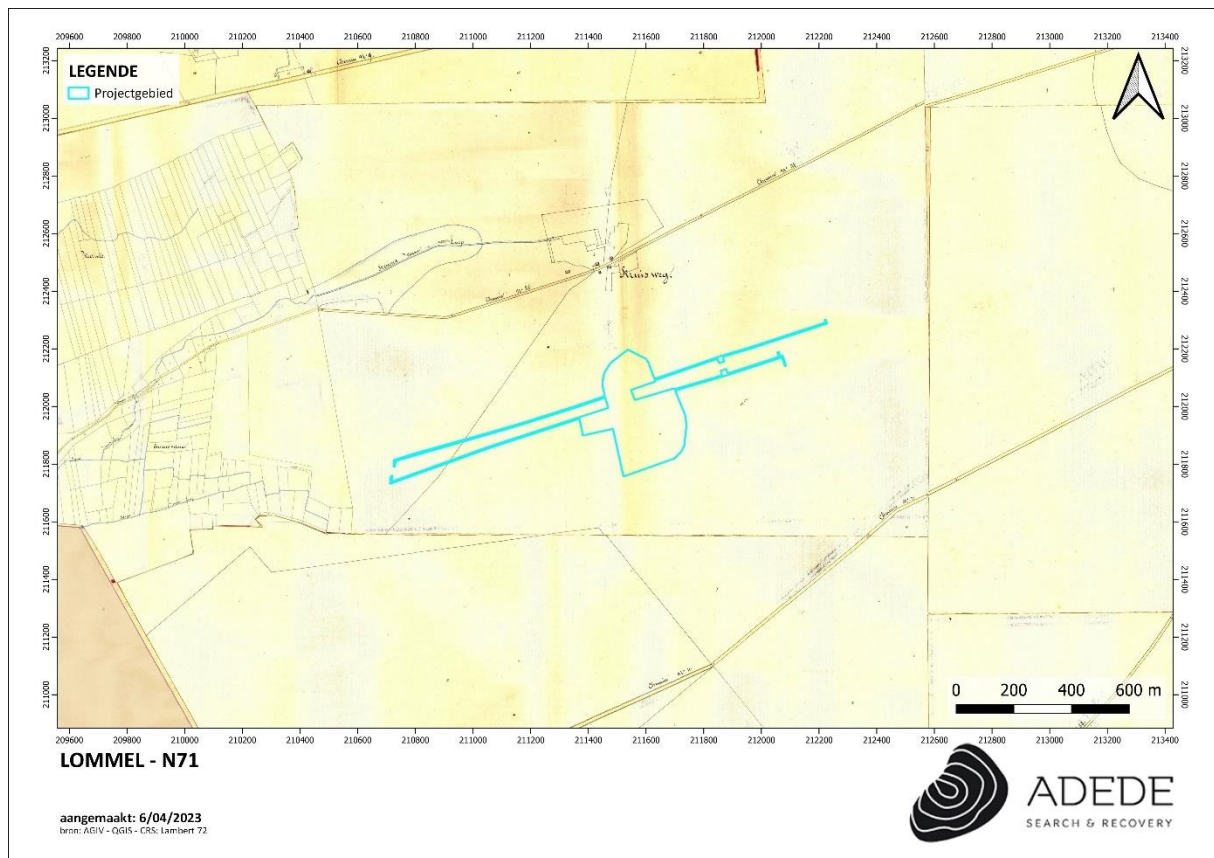
2.3.2 Historisch kaartmateriaal

2.3.2.1 *Atlas der Buurtwegen (1840)*

De Atlassen der Buurtwegen werden opgemaakt in uitvoering van de wet van 10 april 1841 met als doel ondubbelzinnig aan te duiden welke kleine wegen een openbaar karakter hadden. Er werd dus een inventarisatie gemaakt van alle 'openbare' wegen en 'private' wegen met openbare erfdiensbaarheid. De atlas maakt een onderscheid in buurtwegen en voetwegen (sentiers). In de periode 1843-1845 werd per toenmalige gemeente een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen. Een atlas is samengesteld uit overzichtsplannen, detailplannen en tabellen. Overzichtsplannen zijn één of meerdere plannen van de betreffende atlasgemeente met aanduiding van de omtrekken van deelgebieden, die genummerd zijn; de nummering van de deelgebieden verwijst naar het nummer van het detailplan; de schaal waarin de overzichtsplannen zijn opgemaakt is meestal 1/10.000. Detailplannen zijn meestal opgemaakt op kaartschaal 1/2.500; in enkele gevallen zijn ze opgemaakt op een andere schaal, bijvoorbeeld in stedelijke centra en buitengebieden. De tabellen die in de atlassen zijn opgenomen bevatten de wegkarakteristieken, het nummer van de buurtweg, de lengte, de oppervlakte, tabellen van de eigenaars van de aangelande percelen en tabellen van grondinneming.

Op de Atlas der Buurtwegen komt het projectgebied overeen met braakliggend gebied. Van de N71 is nog geen sprake. Wel zijn er een eind ten noorden en ten zuiden van het projectgebied twee buurtwegen die Lommel verbinden met Mol. Respectievelijk "Chemin nr. 48" en "Chemin nr. 11".

Aan “Chemin nr.48” net ten noorden van het projectgebied is sporadische bebouwing aanwezig. De rest van de omgeving is vrij van bebouwing en is niet onderverdeeld in percelen.

Figuur 11. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.

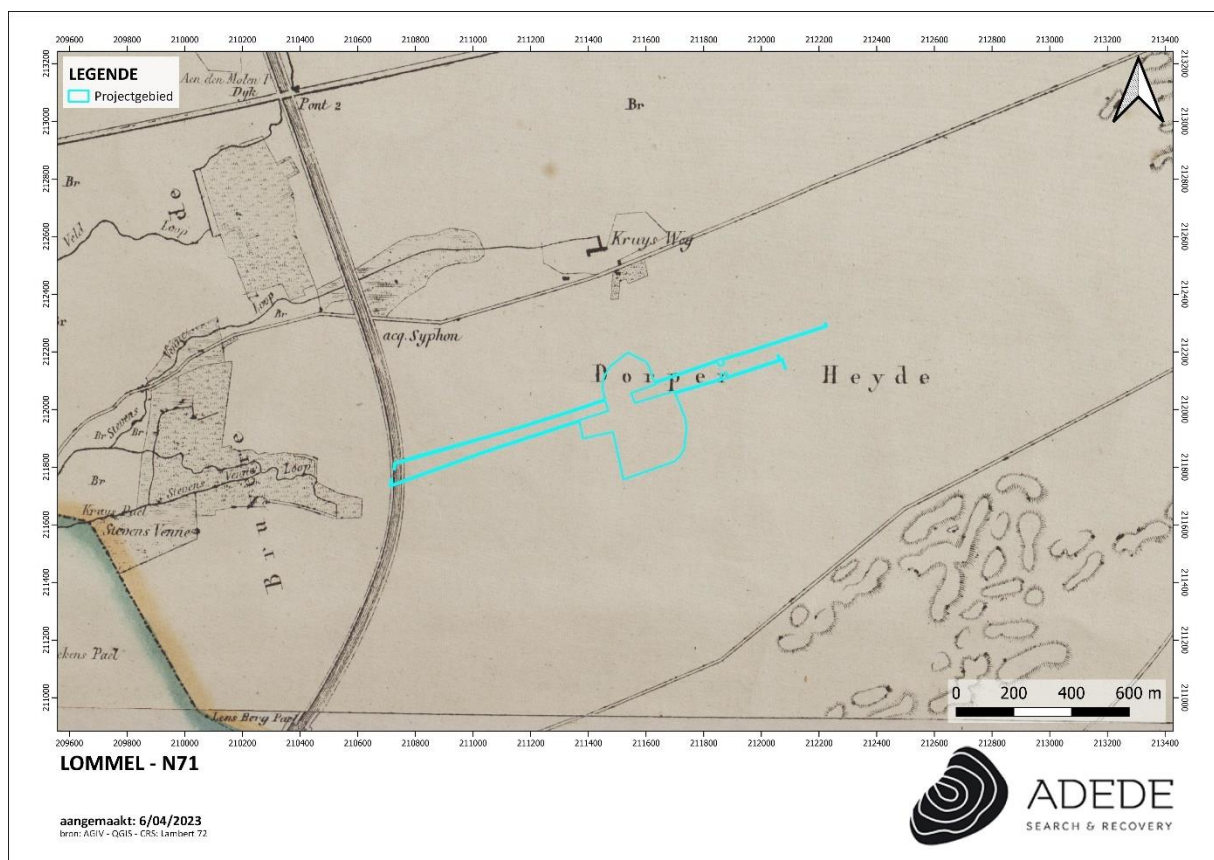
2.3.2.2 Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)

Philip Vandermaelen (1795-1869) was een autodidact cartograaf die vanwege zijn eerdere verwezenlijkingen op vlak van cartografie vanaf 1831 nauw samenwerkte met de overheid. Kort na de Belgische onafhankelijkheid richtte hij het ‘Etablissement Géographique’ op, een instituut dat tot 1880 zou bestaan en naast een uitgeverij van kaarten en geografische werken, ook een museum en opleidingscentrum voor cartografen was.² Aanvankelijk was zijn opdracht het karteren van de grenzen op basis waarvan de onderhandelingen gevoerd werden tussen België en Holland. Hij maakte van zijn bevoorrechte positie bij de overheid gebruik om de hand te leggen op de handgeschreven plannen van de gemeentelijke kadastralen en verwierf ook de bestaande triangulaties. Daar hij kon beschikken over een schare goed opgeleide topografen, die hij overal ten lande

² L. Wellens-De Donder, *Philippe Vandermaelen, 1795-1869 (Brussel, 1969)*.

uitstuurde om opmetingen te gaan doen, beschikte hij al snel over alle informatie om een nieuwe topografische kaart van het jonge België te maken. Een eerste kaart op schaal 1:80.000 in 25 folio's werd voltooid in 1853, terwijl de 250 folio's van de kaart op schaal 1:20.000 verschenen tussen 1846 en 1854.³

Op de kaart van Vandermaelen is te zien dat ten westen van het projectgebied het kanaal naar Beverlo is aangelegd. De weg die op onderstaande kaart is aangeduid als de "Kruys Weg" is mogelijks een voorloper van de huidige Waaltjes. Voor het projectgebied zelf geldt nog steeds dat het gelegen is in braakliggend gebied ("Dorper Heyde") en er in de onmiddellijke nabijheid geen bebouwing aanwezig is.

Figuur 12. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.

³ C. Lemoine-Isabeau, *La carte de Belgique et l'institut Cartographique Militaire (Dépot de la Guerre), 1830-1914 (Brussel, 1988)*.

2.3.2.3 Topografische kaart (1872)⁴

Op de topografische kaart van 1872 zijn er ter hoogte van het projectgebied wegen/paden aangelegd. Ook is de heide ter hoogte van het projectgebied gecultiveerd, en lijken er bomen aangeplant te zijn.

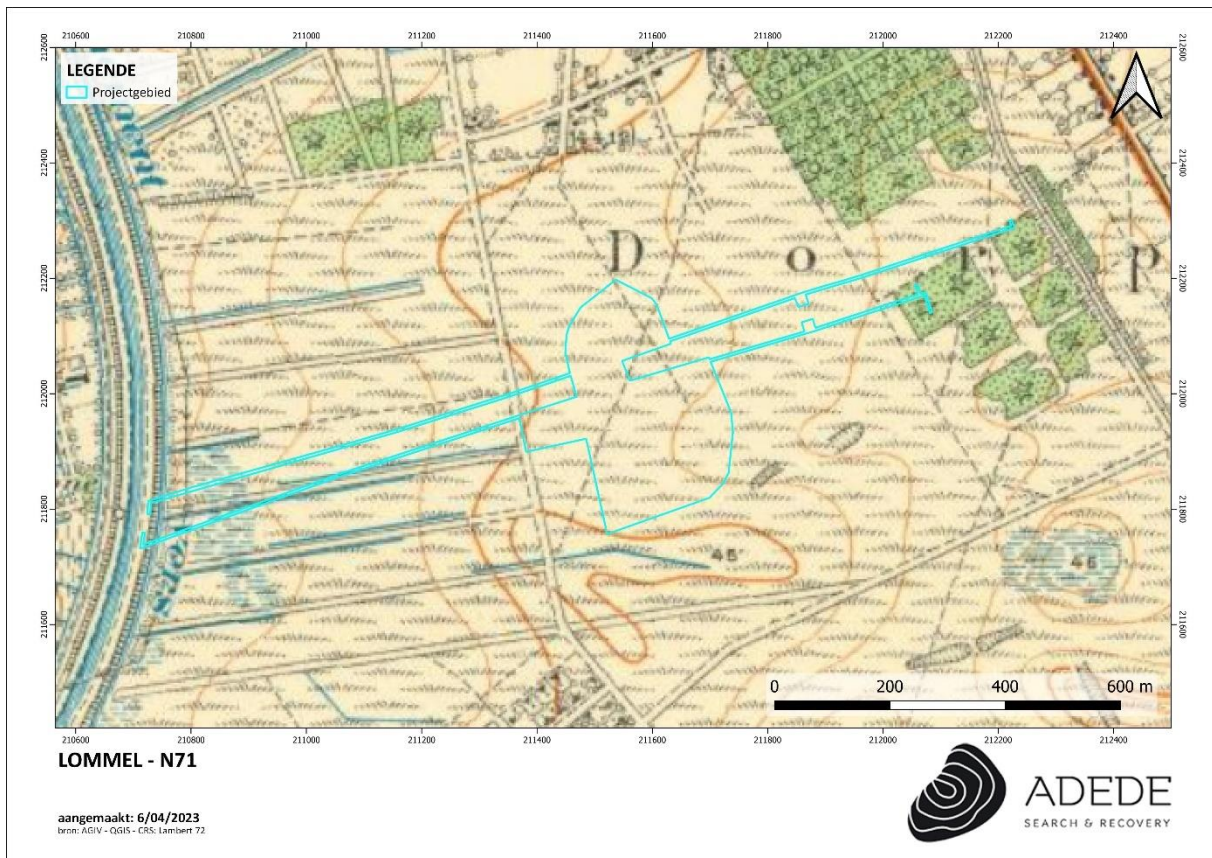
Figuur 13. Situering van het projectgebied op de topografische kaart van 1872

2.3.2.4 Topografische kaart (1935)⁵

Op de topografische kaart van 1935 zijn er minder wegen weergegeven binnen het projectgebied en lijkt de grond niet meer gecultiveerd. Het projectgebied bevindt zich in heide: de 'Dorper Heide'.

⁴ <http://cartesius.be/geoportal/catalog/search/resource/details.page?uuid=%7B3CB29ED1-16C5-476B-9C9B-5AF6EB981710%7D>

⁵ [Lommel 17 / 3 \(cartesius.be\)](http://lommel173.cartesius.be)

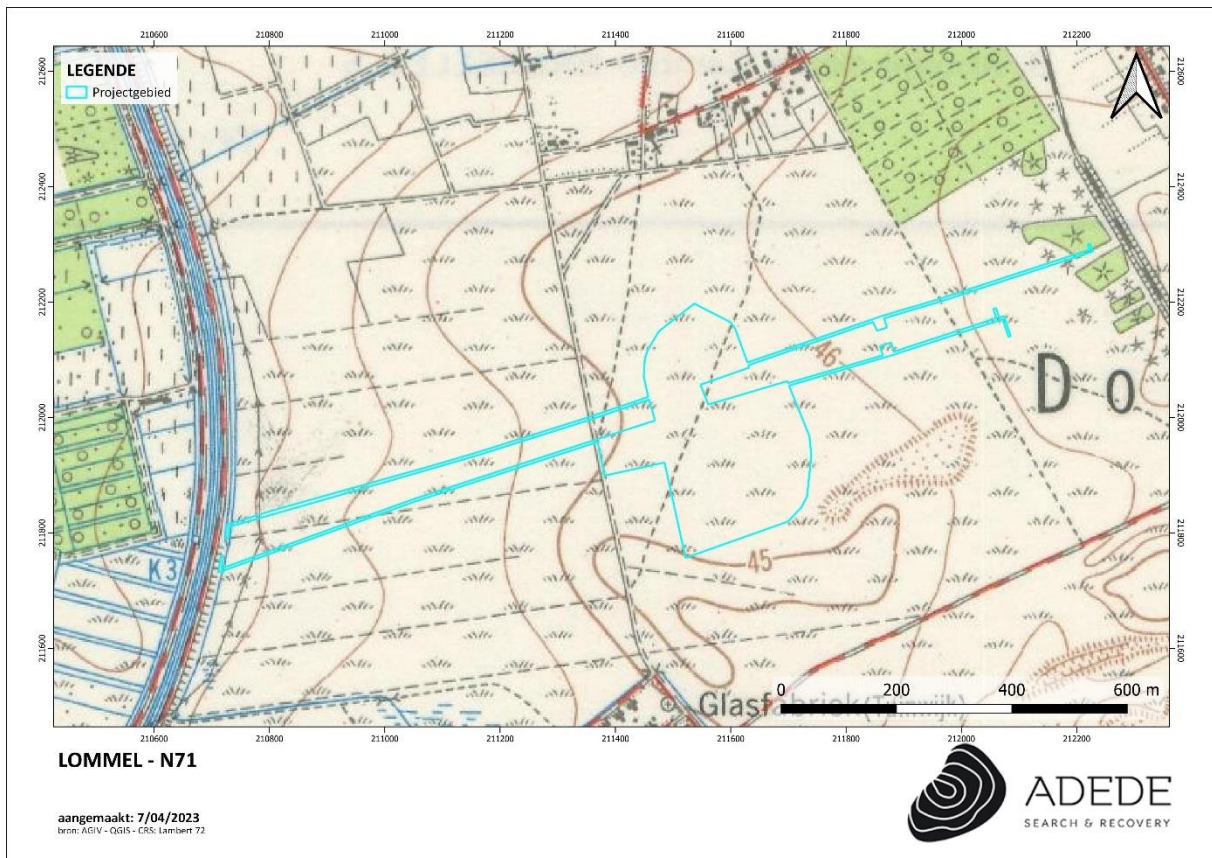

Figuur 14. Situering van het projectgebied op de topografische kaart van 1935

2.3.2.5 Topografische kaart (1960)⁶

Op de topografische kaart van 1960 is een situatie te zien die sterk lijkt op die van de kaart van 1935.

⁶ [17/3 - 4 Lommel - Overpelt \(cartesius.be\)](https://cartesius.be/17/3-4-Lommel-Overpelt)

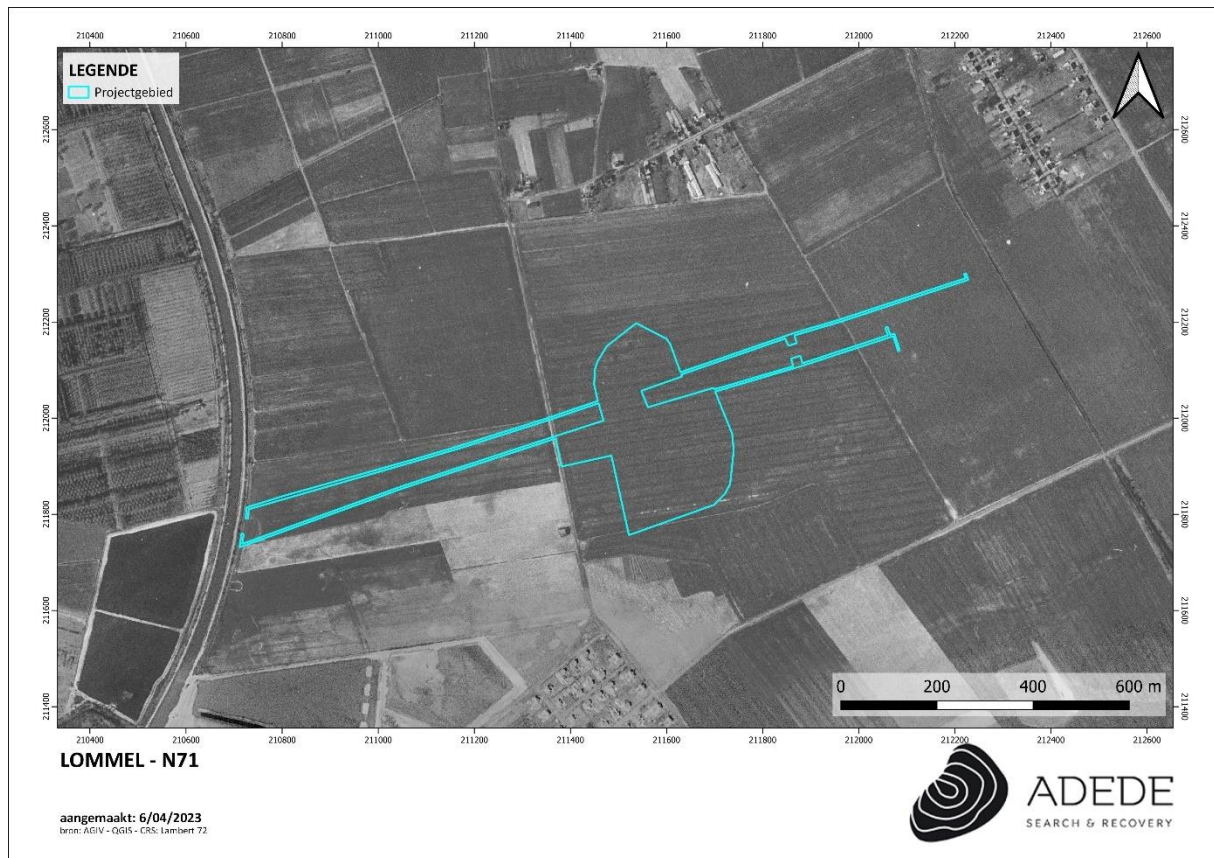

Figuur 15. Situering van het projectgebied op de topografische kaart van 1960

2.3.3 Luchtfoto's

2.3.3.1 Luchtfoto 1971

Op de luchtfoto van 1971 loopt de huidige J. en R. Vlegelstraat in noord-zuid richting dwars door het terrein. De rest van het projectgebied wordt gebruikt als akkerland. Ten zuiden van het projectgebied, langs de weg, bevindt er zich een vierkante hoeve/schuur.

Figuur 16. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1971.

2.3.3.2 Luchtfoto 1979-1990

Op onderstaande luchtfoto is de aanleg van de N71 een feit en wordt de huidige situatie in en rond het projectgebied benadert.

Naast de aanleg van de N71, die het projectgebied kruist, werd ook een noord-zuid georiënteerde spoorweg aangelegd die in het oosten het projectgebied kruist.

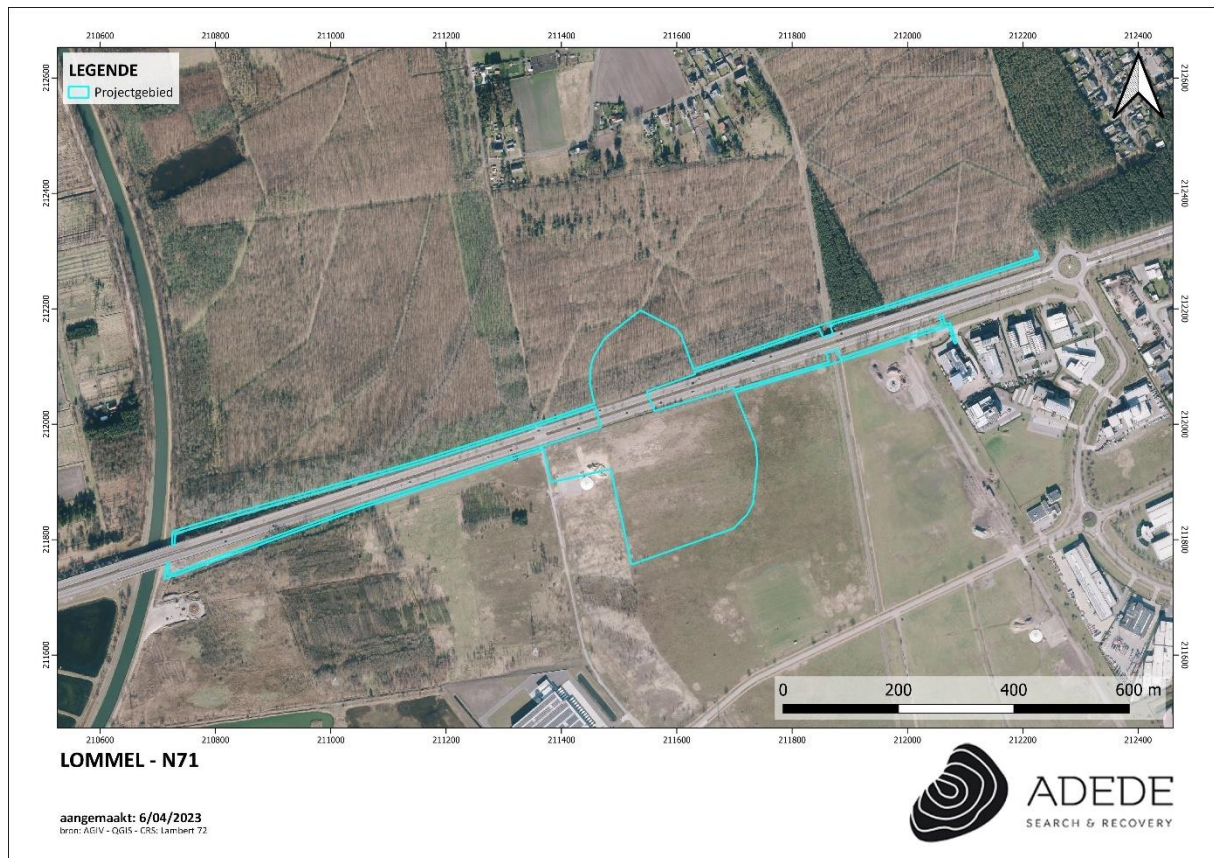

Figuur 17. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1979-1990.

2.3.3.1 Meest recente luchtfoto

Op de meest recente luchtfoto is de huidige staat van het projectgebied te zien.

Het projectgebied omvat 5 meter brede stroken langsheen de N71 en een groter gebied dat zich uitstrekt aan weerszijden van deze baan.

Figuur 18. Situering van het projectgebied op de meest recente luchtfoto.

2.4 Archeologische situering van het projectgebied

2.4.1 Archeologische nota's en onderzoek in de omgeving

- **9643:** Voor de bouw van een industrieel gebouw met een grondoppervlak van 1817,885 m² binnen een projectgebied op de Gerard Mercatorstraat 8 te Lommel, werd door HAAST bvba een bureaustudie uitgevoerd. Zij concludeerden dat het terrein al dermate verstoord is en er geen aanwijzingen werden aangetroffen voor archeologische erfgoedwaarden. Verder onderzoek werd afgeraden.⁷
- **2402:** Voor een ander projectgebied gelegen aan de Gerard Mercatorstraat te Lommel, werd door Annika Devroe een bureauonderzoek uitgevoerd. Zij concludeerden dat p basis van het bureauonderzoek kan gesteld worden dat het archeologisch potentieel voor de periode vanaf de middeleeuwen tot heden als laag bestempeld moet worden. Voor de oudere periodes kan het archeologisch potentieel als middelmatig beschouwd worden. Het terrein

⁷ <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/9643>

lijkt bovendien vrij onverstoord te zijn. De toekomstige werken zullen overal eventueel aanwezige archeologische resten raken. Gezien het archeologisch potentieel en de toekomstige verstoring dient er bijkomend archeologisch onderzoek te gebeuren in de vorm van een landschappelijk bodemonderzoek.⁸

- **13732/11711**: Condor Archaeological Research voerde aan de Glasfabriek te Lommel een proefsleuvenonderzoek uit volgend op een bureau- en landschappelijk bodemonderzoek in het kader van de aanleg van een distributiecentrum met kantoren. Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek werd een middelhoge trefkans opgesteld voor nederzettingsresten vanaf het Neolithicum/Bronstijd tot en met de late 18e eeuw. De prospectie met ingreep in de bodem (proefsleuven) toonde echter aan dat men hier enkel te maken heeft met sub-recente sporen. Een verder onderzoek (opgraving) werd niet als noodzakelijk geacht én zou evenmin leiden tot een vermeerdering van de archeologische huidige kennis.⁹
- **15802/11886**: Voor de aanleg van verschillende windturbines, binnen en in de onmiddellijke nabijheid van het projectgebied, werd door LARes een bureauonderzoek uitgevoerd. Zij concludeerden dat het gebied een zeker archeologisch potentieel kent en dat verder onderzoek in de vorm van een landschappelijk en verkennend booronderzoek, alsook een proefsleuvenonderzoek noodzakelijk was. Uit het vervolgonderzoek is echter gebleken dat deze potentie naar beneden bijgesteld moest worden.¹⁰
- **11900/18560**: Voor de aanleg van verschillende windturbines in de onmiddellijke nabijheid van het projectgebied, werd door RAAP België in 2019 een bureauonderzoek uitgevoerd. Op basis van alle verzamelde archeologische, bodemkundige, cartografische en historische data werden alle locaties van windturbines geselecteerd voor verder archeologisch vooronderzoek.¹¹

Op basis van een landschappelijk bodemonderzoek en een proefsleuvenonderzoek kon geconcludeerd worden dat er zich binnen de grenzen van het plangebied geen behoudenswaardige site bevond. Het plangebied was in het verleden onderhevig geweest aan sterk verstorende bodemingrepen waardoor ook het archeologisch vlak grondig

---

⁸ <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/2402>

⁹ <https://id.erfgoed.net/archeologie/notas/13732>; <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/11711>

¹⁰ <https://id.erfgoed.net/archeologie/notas/15802>; <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/11886>

¹¹ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/11900>

verstoord was. Archeologische resten of sporen, als deze al aanwezig zijn geweest, zullen verdwenen zijn.

Figuur 19. Situering van enkele archeologienotas in de omgeving van het projectgebied.

2.4.2 CAI Indicatoren

Binnen de grenzen van het projectgebied zelf werd reeds archeologisch onderzoek verricht. Binnen dat kleiner gebied bleek de bodem aanzienlijk verstoord. In de nabije omgeving werden in het verleden wel enkele archeologische sites aangetroffen en onderzocht. Hieronder volgt een opsomming van de vondsten die het dichtst bij het projectgebied gelegen zijn.

Aan de hand van de gekende archeologische vindplaatsen mag geconcludeerd worden dat het projectgebied binnen een zone ligt met een matig archeologisch potentieel. In totaal is er 1 plaats rondom het projectgebied binnen een radius van 1.5km gekend waar steentijdvondsten zijn vastgesteld. Voor de ijertijden, meer bepaald de bronstijd, zijn er 2 vindplaatsen gekend, beiden zgn. 'celtic fields' waarvan er één net ten zuiden van het projectgebied ligt. De nieuwste tijd is in de omgeving met één locatie ook vertegenwoordigd. Verder zijn er ook nog twee locaties waar ongedateerde vondsten zijn gedaan. Een landschappelijk booronderzoek binnen het projectgebied toonde aan dat de bodem binnen dat stuk reeds aanzienlijk verstoord is.

In de tabel hieronder wordt een niet-exhaustieve lijst weergegeven van de CAI-locaties in de buurt van het projectgebied.

CAI-melding	Locatie	Datering	Beschrijving
700109 ¹² Luchtfotografie	10m ZW	Late bronstijd	Celtic field: Oriëntatie van spoor: NO-ZW (niet dezelfde als die van huidige percelen).
979714 ¹³ Landschappelijk en verkennd Booronderzoek	0m	Ongedateerd	Podzols, er werden geen lithische artefacten aangetroffen. Het terrein bleek feller verstoord te zijn dan werd aangenomen na het landschappelijk booronderzoek.
979713 ¹⁴ Landschappelijk en verkennd	50m ZW	Nieuwste tijd	Tijdens het landschappelijk booronderzoek registreerde men podzolprofielen en veen.

¹² Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Glasfabriek [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/700109> (Geraadpleegd op 13-01-2022)

¹³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Lommel Kristalpark LWK1 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/979714> (Geraadpleegd op 13-01-2022)

¹⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Lommel Kristalpark LWN1 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/979713> (Geraadpleegd op 13-01-2022)

booronderzoek, proefsleuvenonderzoek			Bij de verkennende archeologische boringen werden er geen lithische artefacten aangetroffen. Ter hoogte van de toekomstige windturbine LWN1 werden ploegsporen, drainagegreppels en een afwateringsgreppel aangetroffen. Deze sporen werden als recent geïnterpreteerd omwille van de donkerbruine, geel gevlekte kleur en het voorkomen van vele wortels. In de vulling van de drainagegreppels trof men onverteerde wortels, gras en riet aan, wat deed vermoeden dat de greppels nog maar enkele maanden er voor gedicht werden.
225852 ¹⁵ Archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem	400m Z	Ongedateerd	Recente verstoringen en 12 lichtgrijze, uitgeloopte sporen waarvan een deel natuurlijk bleek en een ander deel niet gedateerd kon worden bij gebrek aan vondsten.
700270 ¹⁶ Luchtfotografie	700m N	Late bronstijd	Celtic fields
981468 ¹⁷ Proefsleuven en proefputten i.f.v. sporensites, landschappelijk en verkennd archeologisch booronderzoek.	90m ZO – 950m Z (versnipperd onderzoeks- gebied)	/	Het vooronderzoek leverde geen relevante vondsten of sporen op.

¹⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Paulusstraat 1 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/225852> (Geraadpleegd op 13-01-2022)

¹⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Dorperheide 3 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/700270> (Geraadpleegd op 13-01-2022)

¹⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Lommel Kristalpark Windturbines LOKR02 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/981468> (Geraadpleegd op 13-01-2022)

983853¹⁸ Verkennend booronderzoek, proefsleuvenonderzoek	1300m ZO	/	Een deel van het terrein werd onderzocht door middel van verkennend archeologische booronderzoek en leverde geen archeologische indicatoren op. Het proefsleuvenonderzoek leverde een ondateerbaar spoor op.
700528¹⁹ Archeologische veldkartering	1370m ZO	Mesolithicum	Lithisch materiaal: 658 (93,59%) uit silex en 45 (6,40%) uit wommersom kernen, debitageproducten, werktuigen
226676²⁰	1400m OZO		
102133²¹ Erfgoedonderzoek	1500m ZW	Laatmesolithicum Neolithicum	Microlieten: spitsen, trapezia. Ook nog kernrandkling, klingen, fragmentaire klingschrabbers, geretoucheerde fragmenten (hoofdzakelijk silex, weinig Wommersomkwartsiet), eindschrabbers, Montbaniklingen, kernen, debitagemateriaal. Tardenois. Lithisch materiaal: 2 pijlsneden 1 gesteelde ongevleugelde pijlpunt.
983074²² Landschappelijk bodemonderzoek, Proefsleuven- onderzoek	1600m ZO	Steentijd	Tijdens het verkennend archeologisch booronderzoek trof men verspreid over 13 boringen 15 lithische artefacten aan waaronder 11 chips, 1 microkling, 2 kleine afslagen en 1 brokstuk in silex. Het waarderend archeologisch

¹⁸ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Gerard Mercatorstraat VI [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/983853> (geraadpleegd op 7 april 2023).

¹⁹ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Station Werkplaatsen [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/700528> (geraadpleegd op 7 april 2023).

²⁰ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Gerard Mercatorstraat 51 [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/226676> (geraadpleegd op 7 april 2023).

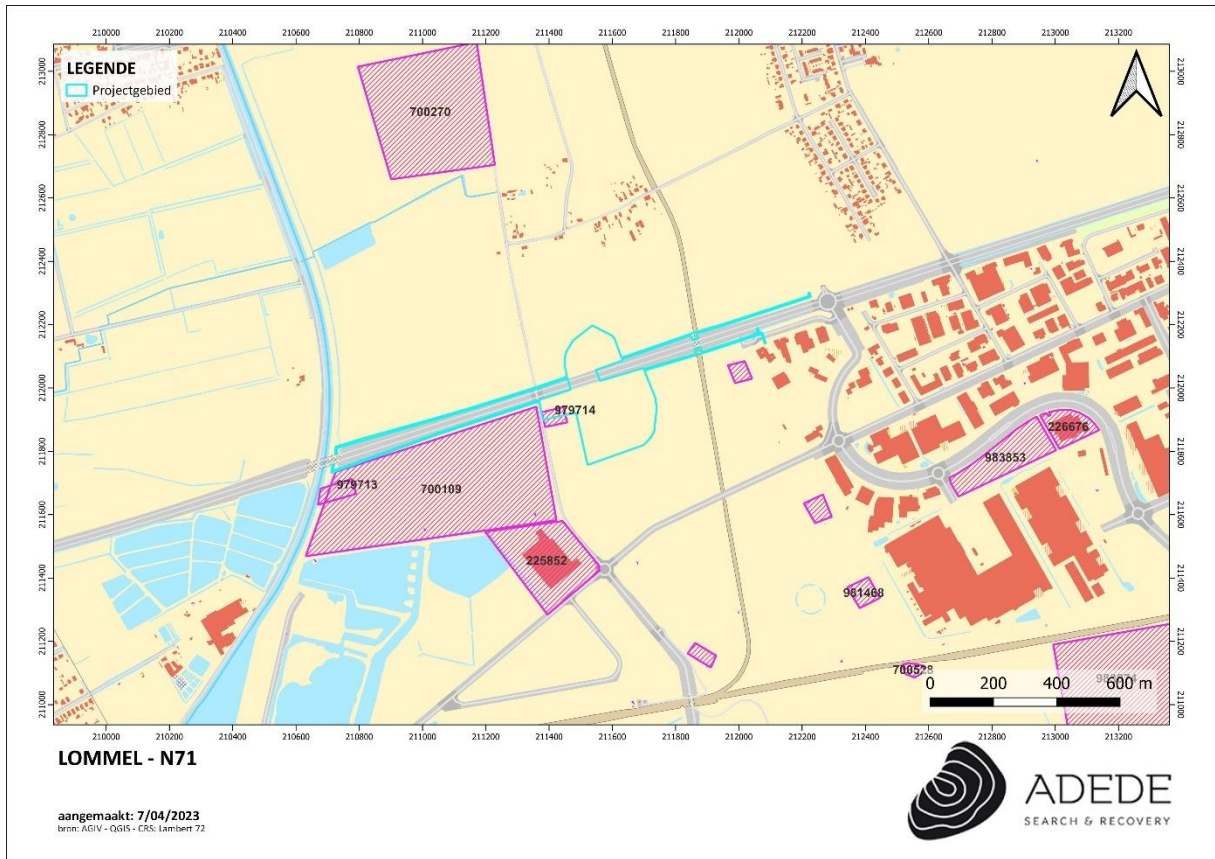
²¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Balen Fabrieken [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/102133> (Geraadpleegd op 13-01-2022)

²² INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Gerard Mercatorstraat V [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/983074> (geraadpleegd op 7 april 2023).

booronderzoek leverde 6 artefacten op in 6 boringen. Het betreft 4 chips, 1 mediaal microklingfragment en 1 kling.

Bij het proefputtenonderzoek werden uit 5 proefputten 14 lithische artefacten ingezameld, namelijk 5 chips, 1 brok silex, 6 afslagen, 1 verbrand element en 1 productie element. Tien artefacten kwamen uit PP5. De meeste hiervan lijken recente afsplinteringen van een vuursteenknol (mogelijk manuport).

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden 40 spoornummers uitgedeeld. Na couperen bleken de meeste natuurlijk te zijn maar enkele sporen werden op basis van hun scherpe aflijning en de grijze vulling met houtskool als antropogeen beschouwd. Ze bevatten geen vondstmateriaal.

Figuur 20. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.

3 Besluit

In het kader van de aanvraag tot een omgevingsvergunning voor de aanleg van een ecoduct op de N71 te Lommel, werd door ADEDE bv een bureaustudie uitgevoerd in het kader van het opstellen van een archeologische nota met uitgesteld traject.

Het doel van dit onderzoek is driedelig. Allereerst wordt op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Vervolgens wordt nagegaan hoe goed deze archeologische resten bewaard zijn en in hoeverre ze bedreigd zijn door de geplande bouwwerken. Ten slotte wordt nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is. Op basis van beschikbare en geraadpleegde bronnenmateriaal kon binnen het bureauonderzoek de aan-of afwezigheid van een archeologische site of relevante archeologische overblijfselen binnen de contouren van het onderzoeksgebied niet met zekerheid worden aangetoond. Wel is het mogelijk een archeologische verwachting naar voor te schuiven ten einde een antwoord te kunnen bieden op de gestelde onderzoeksvragen.

Het projectgebied zelf bevindt zich rond 45 m TAW waarbij het terrein van oost naar west afloopt. Het bevindt zich aan de westelijke kant van een noordelijke uitloper van het kempisch plateau. Op zo'n 1,5km ten noorden van het projectgebied loopt de Maatheideloop, 3km ten zuiden loopt de Molse Nete. Ten westen van het projectgebied loop heden ten dage ook nog het Kanaal van Beverlo. De Landschappelijke ligging van het projectgebied op een zogenaamde gradiëntzone (de overgang tussen midden en laag België) moet altijd een zekere aantrekkingskracht hebben gehad op de mens in het verleden.

De CAI-locaties in de omgeving helpen om een verwachting te bepalen naar mogelijke archeologica op het projectgebied. Aan de hand van de gekende archeologische vindplaatsen mag geconcludeerd worden dat het projectgebied binnen een zone ligt met een matig archeologisch potentieel. In totaal is er 1 plaats rondom het projectgebied binnen een radius van 1.5km gekend waar steentijdvondsten zijn vastgesteld. Voor de ijzertijden, meer bepaald de bronstijd, zijn er 2 vindplaatsen gekend, beiden zgn. 'celtic fields' waarvan er één net ten zuiden van het projectgebied ligt. De nieuwste tijd is in de omgeving met één locatie ook vertegenwoordigd. Verder zijn er ook nog twee locaties waar ongedateerde vondsten zijn gedaan. Een landschappelijk booronderzoek binnen het projectgebied toonde aan dat de bodem binnen dat stuk reeds aanzienlijk verstoord is.

Op basis van de cartografische bronnen beschikbaar vanaf de 18e eeuw en de recentere luchtfoto's kan vastgesteld worden dat het volledige gebied sinds oudsher en tot de late 20ste geen bebouwing heeft gekend en enkel gebruik kende als akker – en/of weideland. In de late 20ste eeuw zijn de J. en R. Vlegelstraat en de N71 verwezenlijkt die het projectgebied respectievelijk van noord naar zuid en van

oost naar west doorkruisen. Hierdoor zijn er mogelijke bodemverstoringen aanwezig binnen het projectgebied. Echter valt dit louter via een bureaustudie niet met absolute zekerheid te staven. Concreet kunnen we voor de verwachting van archeologische sporen/restanten het volgende stellen. Voor steentijden is de verwachting middelhoog gezien de ligging van het projectgebied in een gradiëntzone en de CAI-locatie in de buurt. Op basis van de onmiddellijke nabijheid van landbouwgronden uit de bronstijd, wordt voor deze periode ook een algemene verwachting vooropgesteld. Volgens de bureaustudie is het projectgebied minstens sinds de 18^e eeuw in gebruik geweest als akker- en weideland. Door een tekort aan bronnen hebben we voor vroegere periodes weinig uitsluitsel over de mogelijke activiteiten op het projectgebied. Voor de meer recentere perioden geldt een matige verwachting naar voornamelijk archeologische sporen met betrekking tot landbouwactiviteit.

De kans op het aantreffen van archaeologica is echter afhankelijk van de mate waarin de bodem verstoord is. Aangezien het grootste deel van het projectgebied allicht nooit bebouwd is geweest, zal de bodemverstoring beperkt zijn. Ter hoogte van de N71, de J. en R. Vlegelsstraat en waar de windmolen zich bevinden, zal de bodem tot op zekere hoogte verstoord zijn.

De werken zijn wel van die aard dat ze op de meeste locaties een bedreiging vormen voor het eventueel aanwezige bodemarchief. De geplande werken zullen voorzien in de bouw van een ecoduct op de N71 te Lommel tussen kilometerpaal 20,0 en 20,1, en van ecorasters aan weerszijden van de N71 over een afstand van ca. anderhalve kilometer.

Het ontworpen ecoduct bestaat uit een symmetrische ter plaatse gestorte betonnen integraalconstructie over de N71. De aanzet van de betonnen funderingszolen bevindt zich op een diepte van 2 à 3m. Het brugdek wordt gedragen door drie kolommenrijen waarbij de uiterste twee aansluiten bij de opgeworpen landhoofden.

De ecorasters worden langsheen de N71 aangelegd. De fijnmazige gaas wordt 20 cm diep t.o.v. het maaiveld ingegraven en daar horizontaal 30 cm omgeplooid in een daartoe vooraf gegraven sleuf, die na de plaatsing terug wordt opgevuld.

Er zullen ook reliëfwijzigingen worden aangebracht: een zone van ca. 63.000 m² zal worden opgehoogd om een geleidelijke verhoging naar het ecoduct te voorzien. Aangezien er tot ca. 8m wordt opgehoogd, kan er compactatie optreden, wat een bedreiging vormt voor het bodemarchief.

Daarnaast wordt ook gebruik gemaakt van drie werfzones. Hier zal de bodem met 20cm worden afgegraven. Het is onduidelijk of deze afgraving het bodemarchief bedreigt, aangezien de diepte van het archeologische niveau ter hoogte van het projectgebied niet gekend is.

Samengevat vormen alle geplande ingrepen mogelijks een bedreiging voor het eventueel aanwezige bodemarchief.

Een archeologisch onderzoek ter hoogte van de ecorasters zal echter weinig potentieel tot kenniswinst bevatten: het betreft zones van ca. 5m breed. Eventuele vondsten zullen namelijk slechts een zeer fragmentarisch beeld van het bodemarchief kunnen geven en bijgevolg weinig kunnen bijdragen aan de kenniswinst over de geschiedenis van het projectgebied. De ruimtelijke continuïteit en coherentie van de onderzoeksresultaten wordt door deze vorm dus belemmerd.

Op basis van de archeologische verwachting, de impact van de geplande werken en het feit dat er geen sprake is van een duidelijke bodemverstoring binnen het projectgebied, zal voorafgaand aan de werken een archeologisch vervolgonderzoek moeten plaatsvinden. De modaliteiten van dit onderzoek worden verder uiteengezet in het programma van maatregelen.

4 Bibliografie

4.1 Archeologienota's

- De Nutte, G., Deville, T., Houbrechts, S., Simons, R., 2020, *Paulusstraat, J. en R. Vlegelstraat, Glasfabriek, Glasvezelstraat, Glaswolstraat te Balendijk*, Condor-rapport 523, Hasselt.
- De Nutte, G., Deville, T., Houbrechts, S., Simons, R., 2020, *Paulusstraat, J. en R. Vlegelstraat, Glasvezelstraat, Glaswolstraat en Glasfabriek te Lommel Nota door middel van landschappelijk booronderzoek en proefsleuven*, Condor-rapport 569, Hasselt.
- Devroe, A., 2017, *Archeologienota – Lommel, Gerard Mercatorstraat*, Annika Devroe archeologienota 2017A391, Mechelen.
- Dockx, C., Heirbaut, E., 2020, *Archeologisch vervolgonderzoek ter hoogte van het Kristalpark te Lommel (fase 1). Deel I.*, LAReS-rapport 323, Halle-Zoersel.
- Pincé, P., Van Quathem, K., Vermeulen, B., 2019, *Windturbines Kristalpark: Deelzone 1 Lommel*, RAAP België – project LOKE01, Eke.

4.2 Websites

<https://inventaris.onroerendergoed.be>

<https://bib.kuleuven.be>

<http://www.ngi.be>

<https://loket.onroerendergoed.be>

<https://cai.onroerendergoed.be>

<http://www.cartesius.be>

www.geopunt.be

www.geoportaal.be

www.dov.vlaanderen.be

4.3 Centrale Archeologische Inventaris (CAI)

- Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Glasfabriek [online]
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/700109> (Geraadpleegd op 13-01-2022)
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Lommel Kristalpark LWK1 [online]
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/979714> (Geraadpleegd op 13-01-2022)

- Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Lommel Kristalpark LWN1 [online]
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/979713> (Geraadpleegd op 13-01-2022)
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Paulusstraat I [online]
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/225852> (Geraadpleegd op 13-01-2022)
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Dorperheide 3 [online]
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/700270> (Geraadpleegd op 13-01-2022)
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Lommel Kristalpark Windturbines LOKR02 [online]
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/981468> (Geraadpleegd op 13-01-2022)
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Gerard Mercatorstraat VI [online],
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/983853> (geraadpleegd op 7 april 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Station Werkplaatsen [online],
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/700528> (geraadpleegd op 7 april 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Gerard Mercatorstraat 51 [online],
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/226676> (geraadpleegd op 7 april 2023).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Balen Fabrieken [online]
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/102133> (Geraadpleegd op 13-01-2022)
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Gerard Mercatorstraat V [online],
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/983074> (geraadpleegd op 7 april 2023).
-

5 Lijst van figuren

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.....	- 21 -
Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).	- 22 -
Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.....	- 23 -
Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.....	- 24 -
Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.....	- 25 -
Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.	- 27 -
Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.....	- 28 -
Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.....	- 29 -
Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.	- 30 -
Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.	- 31 -
Figuur 13. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.....	- 36 -
Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.	- 37 -
Figuur 16. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1971.	- 41 -
Figuur 17. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1979-1990.	- 42 -
Figuur 19. Situering van het projectgebied op de meest recente luchtfoto.....	- 43 -
Figuur 20. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.	- 50 -